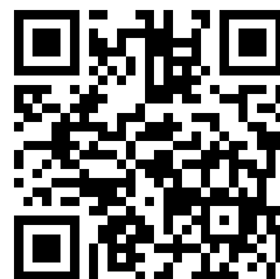

PROGRAM KRALJEVSKE GIMNAZIJE U ZAGREBU...1862

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

PROGRAM

KRALJEVSKE GIMNAZIJE

U

ZAGREBU

KONCEM ŠKOLSKE GODINE

1862.

U ZAGREBU.

BRZOTISKOM NARODNE TISKARNICE DRA. LJUDEVITA GAJA.

DEKLINACIJA IMENA SAMOSTAVNOGA

uzporedjena, kako se razvi u

staroslovenskom — srbskom — hrvatskom jeziku*)

---

§. 1. Uzporedjujuć deklinaciju slovensku sa ostalim srodstvom, izilazi na vidjelo, da je prema onoj prasklonitbi indoevropskoj, koja se može iz svih živih ogranaka *znanstveno stvoriti*, dobrano manjkava, makar da je mnogu od svojih posestrima nadživila ovim ili onim. Onomu pomanjkanju imade kojekakvih razloga, ali se osnivaju ponajviše na dva *poglavita* uzroka: jedan je *analogija*, što gleda, kako će čim više gramatičnih lica izjednačiti, privukav manjinu k većini, i ono što je redje, onamo kako je običnije; drugi je njeka joj *sila posestrima*, jednako ubojita, jerbo smjera na isto, naime na osiromašenje gramatičnih lica, tek drugim načinom. Evo, u prilici ovako: u slovenskom jeziku imade jednak 1. padež u riečih: СЪІНЪ i ВЛЪКЪ, i jednak 2. padež: СЪІНА i ВЛЪКА; ali ova jednakost proniče istom na domaćem zemljištu, t. j. onda, kada slovenština odruživ se od svih suplemenika, i od iste najsrodnije litvanštine, zakrene i udari svojim posebnim putem. Da samo za primjer uzmemo, obe rieči u sanskriti i litvanštini glase sasvim različito: sanskritski nominativ **vrkas**: litv. nomin. **vilkas**; sanskritski nominativ **sûnus**: litv. nomin. **sûnus** i gen.: **vrkasja**: **vilkō**, **sûnaus** (**sûnôs**): **sūnaus**. Ali nije to jedino, već je takodjer različit i uzrok, s kojega su obe one rieči u slovenskom jeziku jednake u nominativu i s kojega u genetivu. U nominativu naime odpade po stalnom *glasovnom zakonu* jezika slovenskoga ponajprije znak prvoga padeža s — *slovenski jezik nepodnosi nigdje čisto-suglasnik svršetaka rieči*, — a zatim se ona dva krajna samoglasa, prvobitno različita, naime a u ВЛЪКЪ [od umišljenoga vlakas, sravni: skrt. vrk*a*-s, lit. vilk*a*-s, grčk. λύκο-ς, lat. lup*u*-s] i u u СЪІНЪ [od umišljenoga sûnus, sravni: snkrt. sûn*u*-s, lit. sūn*u*-s, got. sun*u*-s] izmetnu i oslabe u ъ (ŭ). U genetivu pako imala bi biti zbilja i u slovenskom jeziku ova razlika: влъка, сынОУ, kao što od njekojih rieči i imade tako genetiv na ОУ — ali upravo kod сынъ toga neima, a to opet nije nego samovolja *analogije*, koja ono, što je starije, prvobitnije i redje zamjenjuje za onako, kako je novije ili običnije.

§. 2. Gdje imade analogije, tu nemože da nebude *anomalije*. Prelazeć naime iz svoje prvobitnosti, zaostaju mnoga gramatična lica budi sasvim na staru, budi na pola puta. To su dan danas *samci*, svjedoci starine, rieči za jezikoznanstvo puno važne. Tako je, da za primjer kažem, rieč *put* danaske posve drugoga sklanjanja, nego što njekoč bijaše, ali se njezina prvobitnost nezatre sasvim, pak ono, što današnja gramatika smješćuje u iznimke, bijaše u svoje doba po pravilu, a to su instrum. *putem* i gen. množ. *puti(h)*, što glase u slov. jeziku: пжтемь, пжтиѭ. Takovih osamljenih temeljaka pronalazi se najviše od onieh rieči, koje su najčešće, bi reć uvjek u ustiju, te se njihova sviest nemogaše ni za koji čas prekinuti ili izgubiti. U svih je n. pr. jezicih glagol samostavni *na vidik* najnepravilniji, ali *za istinu* i najprvobitniji. Eno već od vjekova govorimo drugu osobu jednine na š (starije je ШИ), *pišeš* (slov. пишеши) i kod istih nevezanih glagola kažemo danaske: *daš*, *ješ* (u slov. даси, яси), ali jesi žive jošte i danas, ter se savršeno podudara sa skrt. **ási**, grčki *ἐσσί* (u Homera),

---

*) Izvadak iz povećega djela, koje u pisca u rukopisu imade, a ovo ovdje niesu nego prvi §§. i to u skraćenoj formi. Dok se namjera namjeri, te čitavo djelo u štampu dodje, nadam se, da će i ovi §§. dobiti drugi i savršeniji vid; pošto se pako već i ovdje po gdjekoja starija knjiga navodi, do koje se nebi bio dočepao, da nije hvale vriedne poslužnosti vriednoga starine Sabljara, čuvara naše muzealne knjižnice — to mu oviem za dobrotu srdačno hvalim.

lit. esi, dočim je već u 3. osobi ѥсть, sravniv ju sa skrt. ásti, grč. ἐστί, lit. ésti oslabio očevidno i u ı (ь); medjutim se ipak i tu govori jošte danas *jest* (uz: *je*), a nežive više: *pišet, hvalit* (slov. пишеть, хвалить), već je odmetnut *t*: *piše, hvali.*

§. 3. Zatim onako, kako uz analogiju imade drûga joj *streniteljica*, tako imade anomalija takodjer svoju drûgu *čuvaricu*. Dogadja se naime kadšto, te će na razvalinah starine uzrasti njeka *novština*, njeki *omladak*, što je kano od nužde jeziku, da nestatak prijašnje razlike čimegod izpuni i nadomjesti. Tako si valja tumačiti, što je iza propale razlike medju nominativom мѫжь (umišljeno bi bilo od priliko *mangias*) i akuzativom мѫжь (umišljeno *mangiam*) uzeo jezik zamjenjivati akuzativ genetivom: мѫжа; medjutim ove je sloboštine trebalo samo za žive rieči, a naročito kad su subjekt i objekt *osobe*, gdje se inače nebi razumievalo: tko koga? a i tu je jošter razumivija 1. i 2. osoba nego li 3. Sravni Dobrovsky Instit. pagina 616; zato su riedki primjeri ovakovi: породить тебѣ сынъ, pariet tibi filium.

Takav se mladji naraštaj nahodi i u *rodu* njekojih rieči, kanoti: *bol, glad, rat. pečat* i t. d., štono bijahu u svoje doba mužkoga roda, a i-deklinacije, a danas se razdvojiše u mužki rod i o-deklinaciju ili ženski rod i i-deklinaciju. U obće stoji taj zakon, da si rodovi tek u kašnje doba stadoše prisvajati svakojaka prava i odlike. Sravni Schleicher u Beiträge III., 96.

Ob osnovih imena samostavnih.

§. 4. Odkinuvši od imena sve one *dometke*, kojimi se razlikuju pojedini *padeži*, ostaje kano goli panj rieči, koji se naziva *osnovom imena* (thema nominis). N. pr. odkinuvši u 2. padežu jedn. od дъштере, камене onaj krajni е kano dometak ovoga padeža, ostaje za osnov: дъштер, камен. *Nominativ i osnov valja točno razlikovati.* Od spomenutih na priliku rieči glasi nominativ: дъшти, камы!

Sravnateljna gramatika razlikuje osnove *samoglasne* od *suglasnih*, kakono se koji svršuje na kraju pismenom samoglasnim ili suglasnim; ovo je razlikovanje važno na toliko, što se prema njemu i čitava deklinacija razdvojuje na *dvoje*.

Samoglasnih je osnova mnogo više nego li suglasnih, koji s vremenom sve to više skaču onamo. Participij **legens** osniva se na osnovu **legent** sa nominativnim dometkom **s**, a 2. padež mn. **legentium** zahtieva, da si pomislimo osnov **legenti** (Sravni Bopp Vrgl. Gram. III. §. 797), ali u starijem su jeziku običniji i odvdje genetivi na um (Meyer Dekl. p. 92.). Isto tako i u nas: slov. genetiv камене, матере osniva se na osnovu камен, матер, a instrumental množ. каменьми, матерьми nemože se tumačiti nego od osnova камень, матерь, dakle ojačeno s kraja sa ь. Zato komu je do toga, da historičnim putem protumači sva pojedina lica pojedinih padeža, treba prije svega da razvidi, kakovih imade u nas osnova, i kako odgovaraju oniem od inih suplemenika.

U *slovenskom* jeziku imade tolik poraz suglasnih osnova, da se jedva u njekolikih preostatcih sačuvaše, pak i ovi preostatci propadoše u *srbsko-hrvatskom* jeziku malo da ne sasvim.

§. 5. 1. *Samoglasnim* osnovom sanskrite, grčkoga, latinskoga, litvanskoga i t. d. jezika odgovaraju po pravilu i u slovenštini *samoglasni*, pridružujuć jim se jošte mnogi ini, koji bi u ostalih jezicih spadali medju *suglasne*. Buduć da se ovi osnovi po tom razlikuju, kakav jim je *krajni* (= *osnovni*) samoglas, to ćemo jih prema tomu sravnjivati u slovenskom i ostalih jezicih.

Pravilna zamjena osnovnih samoglasa glasi ovako: Mužki (ponajviše) skrt. **a** = grčki **ο** = lat. **o** (**u**) = litv. **a** = slov. **ъ** (ŭ). Primjeri: skrt. *vṛka-s*, gr. λύκο-ς, lat. *lupu-s* (stariji *lupo-s*, Corssen Vocalismus I. 239.), litv. *vilka-s*, slov. вълкъ, sa odmetnutim znakom nominativa **s**. Ovamo spadaju u slovenskom jeziku *sva* pridavna imena *mužkoga* roda i skoro sva samostavna. Njihov i osnov i nominativ (ovdje neima razlike) svršuje se:

a) na ъ: богъ (skrt. bhaga-s, venerabilis); вечеръ (lit. vakara-s); вълкъ (skrt. vrka-s, lit. vilka-s); воскъ (lit. vaszka-s); грѣшьникъ (lit. grěkininka-s); дворъ (lit. dvara-s); дроугъ (lit. drauga-s): дѣдъ (lit dėda-s); доухъ (lit. dusa-s); звонъ (lit. zvana-s); ледъ (lit. leda-s): льнъ (gr. λίνο-ν, lat. linu-m, sa drugim rodom); носъ (lat nasu-s); плоугъ (lit. pluga-s); прахъ (lit. paraka-s); пророкъ (lit. prăraka-s); ракъ (skrt. karka-s); рогъ (lit. raga-s); снѣгъ (lit. snēga-s); токъ (lit. taka-s); оумъ (lit. uma-s); босъ (lit. basa-s); длъгъ (skr. dîrgha-s, gr. δολιχό-ς); живъ (skr. gîva-s, lit. gyva-s); лѣвъ (g. λαιό-ς, lat. laevu-s); нагъ (lit. noga-s); новъ (skr. nava-s, gr. νέϝο-ς); плавъ (lit. palva-s); плънъ (lat. plenu-s); поустъ (lit. pusta-s); соухъ (lit. sausa-s); цѣлъ (lit. czēla-s) i t. d. k tomu bezbrojna množina rieči i samostavnih i pridavnih, što su izvedene sa kojim mu drago dometkom, koji no se opet svršuje na ъ, na pr. na тъ, атъ, нтъ, въ, нвъ, къ, нкъ i t. d.

b) na ь, izpred kojega je odpao ъ, tako da bi podpun svršetak glasio ьъ, koje bi rieči u grčkom izlazile na ιος, u latinskom na **ius**: бичь, жлъчь, кличь, ключь, ковачь, конь (lit. kuinas iz slov.?), мечь, мѫжь, обрѫчь, ѥжь (u lit. ežis), тъшть (lit. tuszczias);

na ьць: вѣньць, гадьць, отьць; na арь: лѣкарь (lit. lėkorius), мытарь (got. môtareis); sravnivši огнь sa skrt. agni-s, lit. ugni-s, lat. igni-s vidi se, da je u slovenskom ojačen osnov sa ъ (strogo bi bilo: огнъ, što bi odgovaralo lat. ignius). To nije osamljen pojav, već sve slovenske rieči na тель, kad se uzporede sa snskrt. na târ, grčk. na τηρ i lat. na tor, vidi se, da je prvobitnomu dometku тел (= тер), dodan jošte *ja* iliti ьъ (Mikl. B. d. N. §. 95): приятель (lit. pretelius).

c) Na н, pak mu odpade ъ, što bi bilo нъ: гной, край, крой, покой (lit. pakaju-s iz slov.), злодѣй, любодѣй i t. d. ovamo spadaju mnoga tudja imena vlastita na ен, Mikl. Form. §. 15.

§. 6. Ženski (većinom) skrt. na â = grčk. na η (ā, riedko ă) = lat. a (stariji ā, Corssen Vocal. I. 330) = lit. a = slov. а. Primjeri: skrt. *vidhavâ*, lat. *vidua*, slov. вьдова; gr. ομίχλη, lit. *migla*, sl. мьгла.

Ovamo spada u slovenskom jeziku beziznimice ženski rod svih imena pridavnih, i sva samostavna, kojim se osnov i nominativ, oboje jednako, svršuje na а, kano: блъха (lit. blusa, gr. ψύλλα); брада (lit. bârda); вльна (skrt. ûrnâ, lit. vilna, lat. lâna); выдра (lit. udra); глава (lit. galva); дѣва (skr. dêvâ, lat. diva = candida); доуша (lit. duszia); жена (grč. γυνή Zeitschr. I. 129); зима (lit. žëma); земля (lit. žém-ė = žem-jâ sr. Schl. Vgr. §. 100), krava (lit. karve); лжка (lit. lanka); моуха (gr. μυῖα, lit. muse); мѣра (lit. mëra); роса (lit. rasa); снъха (skr. snushâ); сыла (lit. syla); татьба (lit. temptyva) i t. d. Ako slov. гора odgovara skrt. giris, to je u toj rieči slov. jezik bliži prvobitnosti; isto se tako u samoglasih razilaze влъна (fluctus) i lit. vilnis: slov. ръжда (= ръди) odgovara lit. rudis. Razlika, što će se mnogo krat naći u dometku, a po tom i u rodu, nesmije nas smetati: ta je stvar protekla iz novijega izvora. Slovenština, bi reć, osobito voli ženski rod na а: вода: gr. ὕδατ; гора: gr. ὄρος; тьма: skr. tamas i t. d. kao što je nasuprot сръпъ: gr. ἅρπη i t. d.

Imade pako opet i takovih primjera, gdje tako skrt. î kako slovenski ji odgovaraju prvobitnomu jâ, i oslab. ja; ovamo naime brojimo ženski rod 1. padeža jedn. od participija i komparativa kano ti: хвалящти, хвальши (ili хваливьши), больши. Skrt. *bharantî* i slov. бераштн slažu se podpuno do razlike medju t i palatalnim щ, čega niti u litvanskom jeziku neima, jer ondje odgovara ženski rod: *dëganti* sanskrti upravo na dlaku. Upravo zato, što sva ova lica u svih ostalih padežih zahtievaju, da se misli na osnov хвалашта, беражта, больша, sklanjajuć se posve po primjeru od доуша, i što u grčkom jeziku imade već u nominativu φέρουσα (= φεροντ-ι-α = φεροντjα), mislim, da je dostovjernije smatrati u grčkom jeziku sačuvanu prvobitnost, nego li u sanskriti. Sličnih primjera spominje u kratko Schleicher Vergl. Gr, p. 28. — Isto tako odgovara riečim *latinskoga* i *grčkoga* jezika, izvedenim sa dometkom *ônia*, αινα u skrti. *â-nî*, u slov. ынн, kanoti: богыня (grčki θέαινα); ali i tu zastupa svršetak *ji* mjesto pravilnoga *ja*, samo u nominativu, pošto već 2. pad. богыня zapovieda, da mu se za osnov misli богыня (Sr. Bopp. III. §. 838.). Napokon valja to isto i o riečih na нја, kadno im nominativ glasi na нн, što vrlo često biva. Mikl. Form. §. 44.

§. 7. Srednji osnovi sanskrite na a = grčki na o = latin. o (u) = lit. a (na koliko jih imade, sr. Bopp I. §. 153.) = slov. о. Primjeri: gr. ζυγόν, slov. иго; мясо (skr. *mânsa-m*); skrt. *çata-m*, gr. ἑ-κατό-ν, slov. съто; ново (skr. *nava-m*, gr. νέϜον, lat. novom i nov*um*). Iza palatalnih suglasa, i iza ц i j prelazi u slovenskom о u е, odgovarajuć skr. na *jam*, gr. ιον, lat. *ium*: шоуе (= шоуио), skrt. savja-m. Ovamo spadaju u slovenskom sva imena samostavna i pridavna na *o* i *e*, srednjega beziznimice roda.

§. 8. Mužki sanskritski na i = gr. ι = lat. i = lit. i = slov. ь (ı). Primjeri: skrt. *pati-s*, gr. πόσι-ς, lat. *hosti-s*, slov. господь. Rieči, što bi ovamo spadale, imade u slovenskom jeziku vrlo malo, koje Miklošić Form. §. 56. izbraja: боль, голжбь [rieč mnogo razpravljana; sravni Mikl. lex. s. v., po svršetku nalik na lat. *palumbes*]; господь [vêd. jâspati Benfey. Ztschr. 9. 110.]; гноусь; гость (lat. hostis); грътань (grkljan, lit. gerkle, gerklis); звѣрь (lit. žvëris); желждь (lat. gland(i)s); зать [ali u lit. žentas]; игрь; лакъть [lit. olekti-s]; лось; людие; малошть; медвѣдь; могжть; ногъть [u lit. bez ть: nagas]; печать; пжть [skrt. drugčije: panthan]; свръсть; тать; тьсть; чръвь [skr. krmi-s, lit. kirmi-s, lat. vermi-s]; ястрабь; елень (lit. elnis) spada strogo uzimajuć medju suglasne osnove; жгль (lit. unglis).

Ženski sanskritski na i = gr. na ι = lat. na i = lit. na i = slov. ь (ı). Ovih je rieči vrlo mnogo, osobito time, što imade i dometaka, iz kojih izvedene rieči u tu deklinaciju prehode, kanoti: ль (мысль), ѣль (погыбѣль), нь (дань, danak) i najviše sa ть (Sravni Mikl. B. d. N. §. 82.). Primjeri: кость (skr. asthi-s), ношть (lit. nakti-s), ось (lit. aszi-s), съмрьть (lit. smerti-s, lat. morti-s), масть (lit. masti-s), клѣть (lit. klëti-s), пльть (lit. palti-s); tako bi i rieči срьдьце i овьца ovamo spadale, da nisu drugim dometkom izvedene, dočim u litvanskom imade: szirdis-s, avis. Neslaže se na svršetku вьсь sa

skr. vêças, gr. οἶκος, lat. vicus; кръвь (lit. kraujas, skr. kravja-m = sirovo meso); гѫсь (skrt. fem. hansî, lit. żąsis).

Srednjega roda sanskritski osnovi na i = gr. ι = lat. i = slov. *neima*. Dakle osnovi od prilike sanskritskoga *vâri* (voda), kao što su već u grčkom sasvim riedki: ἴδρι (srednji rod od ἴδρις, vješt), τρόφι (naduto), a u latinskom mienjaju i u nominativu u e; *mare* (osn. *mari*), *rete* (osnov *reti*) i t. d. tako jih u *slovenskom* niti neima. Zato su si latinski nom. *mare* i slov. морю istom na vidik nalični, dočim bi latinskom osnovu *mari* i nominativu *mare* u slovenskom točno odgovarao jedino nominativ марЬ, čemu je dodan jošte o (= skrt a), te u nas glasi osnov: морьо = морjo, a odatle po zakonih glasovnih: морю, a to bi se podudaralo sa latinskom riečju *marium*, *ii*, čega dakako u lat. neima.

§. 9. Dok su osnovi na a mužkoga i srednjega roda, pripada â ženskomu; to isto biva i kod osnova na i, t. j. imade jih s kratkim samoglasom u sanskriti mužkoga, ženskoga i srednjega roda, a na î mogu biti tek ženskoga roda. Ovakovih î-osnova imade u sanskriti podobrano, a u grčkom i latinskom jeziku niti jih neima (Sr. Bopp I. §. 119.); za slovenski jezik bi jur spomenuto, da odgovara onaj i od nominativa jednine ženskoga roda u komparativu i participiju sasvim točno skrtskomu î, uzevši dakako obzir na to, da se u slovenskom jeziku *krajni* samoglasi skraćuju.

Osnovi sanskritski na u = grčki na υ = lat. na u = lit. u = slov. ъ (н). Iz ovakove zamjene posve se naravski izvodi, da se u slovenskom moradoše a- i u-osnovi pomiešati. Snskrtskomu *sûnu-s* odgovara onako samo slov. сынъ, kako i nom. *çava-s* odgovara новъ. Nasuprot imade očevidnih u-osnova u grčkom, latinskom i litvanskom jeziku, n. pr. πῆχυς, mišica; γλυκύς, sladak; *arcus, acus*; lit. *saldu-s*, sladak. Zato se mogu u slovenskom jeziku oni ъ-osnovi, koji se osnivaju na prvobitnom u, odabrati od onih, gdje je ъ postao od a, jedino točnim sravnjivanjem sa inoplemenici. Evo njekoliko najpoznatijih primjera; врьхъ, lit. *virszu-s*; медъ, lit. *medu-s*; gr. μέθυ i skr. *madhu* s razlikom u rodu; сынъ, skr. *sûnu-s*, lit. *sûnu-s*; тръгъ, lit *turgu-s*. Pridjevi sa dometkom ru snskr., ru u litv. i ръ u slov. n. pr. острь (lit. asztrus), Bopp. III. 942. Tako i pridjev младъ kad se sravni sa grč. βραδύς, skrt. *mrdus*; брьзъ, gr. βραχύ-ς; дрьзъ, gr. θρασύς; сладькъ prema gr. ἡδύς, skrt. svâdus; тьнькъ, lat. tenuis, skr. tanu-s; льгькъ, gr. ἐλαχύς, skr. laghu-s: bez dometka къ.

Ženskih i srednjih u-osnova imade u snskrti, grčkom, latinskom i litvanskom jeziku, u *slovenskom neima*. Tako je u slov. медъ mužkoga roda, a u snskrti *madhu* i grč. μέθυ jesu srednjega; u litv. *saldù*: u grč ἡδύ; u lat. je u srednjem rodu uvjek u otegnut: *genû, cornû, verû*. Jedini supinum na тъ: хвалитъ, писатъ, spada ovamo, na koliko se uzima, da je to akuzativ *ženskoga* roda, sa odbačenim nazalom m (od skrt. *tum*), i skraćenim samoglasom u u ъ: skr. *dâtum*, lat. *datum*, slov. датъ; skr. *gnâtum*, slov. знатъ; skr. *vêtum*, slov. вѣдтъ; искатъ (lit. *jeszkotu*). Sr. Bopp III. §. 866.

Kako na â i î, tako imade i ženskih osnova na û u sanskriti, kojim u grčkom jeziku odgovaraju samostavna imena na dugi υ, nerazlikujuć se ništa u deklinaciji od onieh na kratki υ; ovakovim se osnovom sačuva trag i u slovenskih riečih ženskoga roda na ы. Skrtskomu *svaçrû-s* odgovara što točnije može slov. свекры; a skrt. bhrû valjalo bi u slovenskom da bude бры, medjutim ako je gdje što i na volju pušteno, ovdje kod ovoga je osnova to zakon, da se ojači s kraja sa poluglasom ь, pred kojim prelazi ы u ъв (sr. Miklošić Lautl. pag. 127.) Ovakovih je osnova vrlo malo, a izbraja jih Mikl. Form. §. 68. i B. d. N. §. 15.: боукы (iz tudje kuće, sr. Mikl. lex. s. v.); брадъı; вьстѧгъı; дъıı: дъıвe (dolium); котъı (котва); кръı (samo u novijoj slovenštini) u starom uvjek samo кръвь, kao što бръвь; любъı; неплодъı; свекръı; смокъı; тыкъı; цръкъı; ятръı (Curt. 423 b.). Imade padeža, koji se nalaze samo od osnova na ъва: na pr. lokal: цръкъвахъ i t. d. Njekada je mnogo više osnova ovamo spadalo, onako, kako ih u novijem *srbskom* i *hrvaskom* jeziku neima niti jednoga.

Ovako se zamjenjuju samoglasni osnovi slovenski sa onimi od inieh gdjekojih suplemenika indoevropskih, pa da jednom riečju izrečemo, čega u nas imade, čega li neima, to se sačuvaše u dovoljnoj podpunosti osnovi na a, â i ženski na i; manje imade mužkih na i; joste je manje ostataka ženskih na û; osamljeni pojedinci ženski na î i na u; mužki u-osnovi pomiešaše se sa a-osnovi, a bez traga nestadoše srednji na i i u.

§. 10. 2. *Suglasnik osnova* imade u slovenskom jeziku vrlo malo, pak i od one maline osnivaju se u deklinaciji tek *njekoliki* padeži na čistih osnovih, svi ostali padeži zahtievaju po svojem licu, da se pomišlja na *ojačeni* osnov budi sa a budi, što je češće, sa i, to će reći po slovenskoj zamjeni, sa ъ ili ь. O tom biti će govora kod pojedinih padeža. — Suglasni osnovi svršuju se na н, р, с, т i в; ova posljednja vrst izadje istom po glasovnih zakonih slovenskoga jezika onako, da se računa medju suglasne osnove.

Osnovi na N ili su mužkoga ili srednjega roda, a odgovara jim istoga pismena svršetak i kod ostalih jezika.

a) Mužki osnovi na N: Ovamo spadaju po Miklošiću (Form. §. 62) sa dometkom EN (nominativ običnije ojačena lica na ENЬ): корен-, клен- (lit. elnis, točnije dakle клень), гребен-, степен-, пръстен-, пръшен-. Do jedinoga корен, komu se našlo traga i sa nominat. корѦ, imade od svih ostalih nominativ samo ojačeno lice sa Ь: клень, гребень, степень, пръстень, пръшень; ali genetivi kanoti: гребен-е, степен-е osnivaju se očevidno na čisto-suglasnom osnovu. Zatim spada ovamo njekoliko osnova mužkoga roda sa dometkom MEN (skrt. *man*, lit. *men*); ка-мен- (skrt. aç-man, lit. ak-men, gr. *ἄκ-μον*); кре-мен-, пла-мен-, кра-мен-, стръ-мен-, чис-мен- i кчь-мен- sa tudjim ре-мен- (Miklošić B. d. N. §. 136.).

b) Srednji osnovi na N izvedeni su svi sa dometkom MEN (skrt. *man*): брѣмен-, врѣмен-, вымен-, знамен-, имен- (Curt. 446), племен-, прѣсмен-, писмен-, рамен-, слѣмен-, сѣмен- (lat. *semen*, got. *sâ-mon*, lit. plur. sa ojačenim osnovom: *semeny-s* Bopp. III. §. 800), числен-.

Osnovom na Р imade u slovenskom jeziku samo u dvie rieči traga: ДЪШТЕР- (skr. *duhitar*, gr. *θυγατερ*, lit. *dukter*) i МАТЕР- (skr. *mâtar*, gr. *μητερ*, lat. *mater*, lit. *moter* (sa razširenim znamenovanjem: žena). — Sve druge rieči istoga srodstva razbježale su se koje kuda u slovenskom jeziku: skr. *bhrâtar* (bhrâtr), gr. *φρατερ*, lat. *frater* glasi u slov. братръ, dakle je sa ojačenim osnovom prešao medju osnove na a, kano da imade u sanskrti *bhrâtras;* skr. *svasâr*, lat. *soror*, lit. *seser* (s nepravilnim nominativom), dodade u slovenskom jošte а, umetnuvši izmedju С i Р suglasno pisme Т (sr. ос-т-ръ): dakle сестра odgovaralo bi skrti: *svasrâ.* Medjutim Bopp III. §. 812 uči drugčije, t. j. da u slov. nije onaj t eufoničan, već da je protivno izpao u sanskriti.

§. 11. Osnovi na Є *srednjega* su roda, a odgovaraju sličnim na s snskrtskim, latinskim i grčkim. N. p. словес- (od glag. слоу) grčki *κλέος* (osnov *κλεϝες*) i skr. *çravas.* Ovamo spadaju: дивес- (ponajviše u množini: дивеса); дрѣвес-; колес- (Curtius 81.?); личес (nom. лико, лице); очес (око); za dual ОЧИ valja si pomišljati ojačeni osnov ОКИ ili ОКЬ, po slov. glasov. zakonih ОЧЬ, što se podudara sa *ὄσσε* = *ὀκjε* i lit. *akis);* isto tako i dual ОУШИ (u lit. *ausis*, lat. *auris*); словес-; небес (gr. *νέφος*, skr. *nabhas*). Većina ovdje spomenutih osnova dolazi takodjer na drugi način, na О: слово, око, небо, pak opet imade dometak ЄС neorganičnim načinom, kako Miklošić sudi, u грано, дѣло, тѣло, исто (Mikl. B. d. N. §. 278.).

Osnovi na Т imadu svi jedno te isto lice, svršujuć se na АТ, koji se dometak nemože odvojiti od participija tvornoga u srednjem rodu: хвалѦ odgovara posve nominativu дѣтѦ, телѦ i t. d. gdjeno po glasovnih zakonih slovenštine odpade krajni osnovni suglas Т: дѣтѧТ, телѧТ, хвалѧТ; ako li se tomu uzporedi grčki osnov *χαριεντ* sa nom. neutr. *χαρίεν*, nemože veća nalika ni da bude. Prema srodnosti, da nerečemo istovjetnosti u *dometku*, liepo je, što se može njekako spojiti i *znamenovanje,* tako da n. pr. овьчѦ, осьлѦ toliko znači, koliko *bivajući*, *postajući*, *novi*, *mladi* осьлъ, овьца i t. d. Sr. Bopp I. p. 529. — Ovakovih osnova spominje Mikl. B. d. N. §. 113: агнѦ, близнѦ, вънoучѦ, говѧдѦ, дѣтѦ, ждрѣбѦ, звѣрѦ, клюсѦ, козлѦ, котѦ, коурѦ, лисѦ, пьштѦ, овьчѦ, осьлѦ, отрочѦ, прасѦ, пьсѦ, телѦ, оутѦ, юнѦ.

Osnova na В strogo uzimajuć neima, jerbo kao što gore spomenusmo, nisu to ništa drugo nego prvobitni û-osnovi, sa pokraćenim û u Ы, koji svršetak u nom. i vokativu ostaje nepromienjen, a u drugih padežih, gdjeno se osnovu dodaje takav dometak padežni, koji počima samoglasom, prelazi za volju zieva Ы u ЪВ; po tom dakle mora se za genitiv пръкъве pomisliti na osnov пръкъв, i samo na toliko imade gramatika pravo, da govori o В-osnovih.

§. 12. Prije nego li ćemo dalje govoriti o razlikah u srbsko-hrvatskih osnovih, na koliko se budi iz slovenštine budi samostalno razviše, neće biti s gorega ovaj kratki pregled, gdje znak + razdvaja znakove nominativne od lica osnovnoga:

Osnov imena svršuje se u:

skrt.	*grčk.*	*lat.*	*litv.*	*slov.*
muž. a	o	o (u)	a	ъ
açva+s	*ἱππο+ς*	*equo+s*	*dvara+s*	дворъ+0
pitrja+s	*πατριο+ς*	*patriu+s*	*artŏja+s*	возатаиъ+0
			(artojis)	(возатай)
sred. a	o	o (u)	—	o
juga+m	*ζυγο+ν*	*iugo+m*	—	иго+0
navo+m	*νεϝο+ν*	*novo+m*	*nava+0*	ново+0
savja+m	*ἀγριο+ν*	*mediu+m*	—	шоуио+0
				(шоуѥ)
žen. â	ā	ă (ă)	a	а
vidhavâ+0	*χόρα+0*	*terră+0*	*migla+0*	мьгла+0
muž. i	*ι*	i	i	ь
pati+s	*ποσι+ς*	*hosti+s*	*pati+s*	гость+0
				(господь+0)

skrt.	*grč.*	*lat.*	*litv.*	*slov.*
žen. i	ι	i	i	ь
krski+s	*μῆνι+ς*	*ovi-s*	*avi+s*	рѧчь+0
sred. i	ι	i	—	—
vâri+0	*ἴδρι+0*	*mari+0* (*mare*)	—	—
žen. î	—	—	i	и
bharantî+0	—	—	*deganti+0*	бержшти+0
muž. u	υ	u	u	ъ
sûnu+s	*πῆχυ-ς*	*arcu+s*	*sûnu-s*	съінъ+0
žen. u	υ	u	—	—
hanu+s	*γένυ+ς*	*anu+s*	—	—
sred. u	υ	u	u	—
madhu+0	*μέθυ+0*	*genu+0*	*saldu+0*	—
žen. û	dugi υ	—	—	ъі
svaçrû+s	*ὀφρυ-ς*	—	—	свекръі
muž. n	ν	n	n	н
açmen	*λιμην*	*sermon*	*akmen*	камен
sred. n	ν	n	—	н
nâman	*τερεν*	*nomen*	—	имен
žen. r	ρ	r	r	р
duhitar	*θυγατερ*	*mater*	*dukter*	дъштер
sred. s	ς	s (r)	—	с
nabhas	*νεφες*	*genes*	—	небес
sred. t	τ	t	—	т
bharant	*φερoντ*	*ferent*	—	телѧт

§. 13. Kao što se u *srbsko-hrvatskom* jeziku deklinacija u obće nije mnogo odmaknula od slovenske, naročito nije nastalo promjena neorganičnim putem, kako na priliku u novobugarskom jeziku prema staroj bugarštini, tako valja za sva ona lica, gdje se slovenski i srbsko-hrvatski jezik podudaraju, uzimati i misliti si isti *osnov*. Po tom zakonu valja sve ono, *što je ob* a*-osnovih za slov. jezik rečeno*, *takodjer za srbski i hrvatski*, uzevši dakako u obzir, da naš jezik uzporedjen sa slovenštinom imade onako svojih stalnih zakona glasovnih, kao što jih slovenski imade prema ikojemu suplemeniku indo-evropskomu, medju kojimi je zakoni za nas ovdje najvažniji onaj, *da krajni poluglasi* ъ *i* ь, *ostatci njekošnjih punih glasova* a, u, i, — *u srbskom i hrvatskom jeziku odpadaju bez traga.* Istinabog, da se je sve donekle pisao u ćirilskom i glagolskom pismu na kraju rieči po jedan ь (ı), ali to bijaše vrlo suvišan stražar, puka navada, koja se niti nije točno obdržavala. Od prilike da kažemo, Mažuranić veli, da u Vinod. Spom. neima nego samo dva puta ı (t. j. ь) u predlogu ⰲⱐ (вь *vĭ*); neima poluglasa niti u Razvodu Istrijanskom, a ima ga u Štatutu Krčkom, koliko uvidjam iz onoga snimka, što je doden Arkivu II. 279: ⰽⱀⰵⰸⱐ (кнеzь), ⱎⱅⰵⱇⰰⱀⱐ (штефаnь); u razvodu medja od Mošć. (Arkiv II. 308) bilježi se apostrofom ('). U Mon. Serb. Nro. 1. čita se od godine 1114: жѹпан (bez ь ili ъ); i tako ide mješovito*) u svih spomenicih, *većina sa* poluglasom, ali mnogo i *bez* njega. Tko znade, koliku moć i silu imade jedan put uvedeni u pismo običaj, neće se tomu čuditi. Mi ćemo dakle, premda se po izgovoru piše danas samo бог *bog*, човјек *čovjek*, отац *otac*, муж *muž*, a njekad bijaše nomin. богъ, чловѣкъ, отьць, мѫжь, ipak kazati, da to nisu *suglasni* već *samoglasni* osnovi. Rieči, kao учитељ *učitelj*, пријатељ *prijatelj*, nečine nikakve iznimke, budući da je i kod njih u istinu ъ odpao, a onaj ь izpred njega stopi se sa л l, u љ lj, pa tako i kod коњ *konj*, пањ *panj;* kod svršetaka na dj (ђ) i ć (ћ), što kao bitna razlika srbsko-hrvatskoga nariečja odgovaraju slovenskomu жд i щ, biva to isto: *vodj* postade od вод+ь+ъ, sa odbačenim ъ = вод+ј = вођ; dakle ne kao polu-samoglas, već kao zastupnik glasita spiranta j, sačuva se ь u riečih od prilike *konj*, *panj*, *učitelj*, *vodj.* Jedini suglas r čini iznimku, pa budući da u srbsko-hrvatskom jeziku nepodnosi uza se j, s toga mora i slovenski ь od rieči kanoti: цѣсарь, пекарь sasvim odpasti [nasuprot češki *cisař*, *pekař* i t. d.]. Više puta dakako dobiva jedna te ista rieč drugi *dometak* u današnjem jeziku, nego li bijaše u slovenskom; n. pr.: *bubanj* slov. бѫбьнъ, *ražanj* slov. ражьнъ, *tutanj* slov. тѫтьнъ i t. d., *očuh* slov. отьчимъ. Prema tomu može biti, da će se promieniti i *rod* i *deklinacija*; n. pr. *žrvanj* slov. жрънъвь, *nakovanj* slov. наковальнѧ i t. d. Točno uči o tom nauk o tvorbi rieči, gled. Mikl. B. d. N.

Niti srednji a-osnovi nerazlikuju se u *srbsko-hrvatskom* jeziku ništa od slovenskoga: *selo*, *polje:* o njekih razlikah u nominativu, govorit će se kod istoga padeža, inače budući da se sa kraja posebnimi zakoni glasovnimi nikakve promjene neištu, ostaje lice ovih rieči i dan danas posve onako, kako bijaše njekada.

§. 14. Ženski osnovi *slovenskoga jezika* na a, ostaju sasvim ovako i u *srbsko-hrvatskom: riba*, *duša*, *zemlja*, *zmija.* Slovenskomu ъінн odgovara srbsko-hrvatski *inja*, što je gledeć na ostale padeže i pravilnije. Niti od komparativa neima više ženskoga roda na i, pošto se danas komparativ u nominativu sklanja samo po sastavnoj deklinaciji: *bolja*, *veća*, *marljivija*, *jača* i t. d. Od jedinoga participija imade jošte lica na ći (щи) i vši (вши), dapače ovako glasi danas i najpravilnije, ali

*) To isto biva i u listinah, koje se u Spomenicih Hrvatskih nalaze, od kojih je 19 tabakah tiskano, samo s tom razlikom, da više rieči imade mjestimice *bez* poluglasa. *Opaska slagera.*

ne samo za ženski već za sve rodove, sve padeže i oba broja jednine i množine. N. pr. *ima priseći položivši ruku* **Vin.** 362. (za ženski rod); *prepisavši je, sebi skraniše* **Razv.** 257. (za mužki od nom); *kažući starci slamenja* **ib.** A opet *priseguć* **Vin.** 367, *naiduć* **ib.** 427 (jedno za mužki, drugo za ženski rod jednine); *kričane staku plačući i uzdišući* **legkat.**; *bratyo snayuchi da vrime yest* **pist.** 1 = *brtě vidušte ěko godina est* **Mis. rom.** 1483; *i nayde yik specki* **pist.** 43 = *i obrěte e spešte* **Mis. rom.** *yoschie on to gouorechi, Yuda pride* **pist.** 43. = *ošte emu glštu* **Mis. rom.** (kao dativ absolutni).

U ovaj red rieči preskočiše mnogi slovenski ь-osnovi: *basna* slov. БАСНЬ, *kazna* slov. КАЗНЬ, *gusle* slov. ГѪСЛИ, *jasle* slov. ꙗСЛИ, *kudelja* slov. КѪДЕЛЬ, *nozdrve* slov. НОЗДРИ. U hrv. nariečju: *milošća: dai mi milošću* **Frank. kat.** putni tovaruš 5. i t. d.

§. 15. Dovle sudaraju se slovenština i srbsko-hrvatski jezik, što se većma može; ali nije tako kod i-osnova, kojih u slovenskom *mužkih* i *ženskih* imade, a u srbskom i hrvatskom predjoše svi *mužki*, iza kako odpade po glasovnom pravilu krajni ь bez traga, u deklinaciju **a** iliti ъ. Dakle rieči: *golub*, a; *gospod*, a; *gost*, a; *set*, a; *lakat*, a; *medved*, a; *nokat*, a; *pečat*, a; *put*, a; *tast*, a; *tat*, a; *crv*, a — predjoše iz ь-osnova u one na ъ, kano da njekoč bijaše ГОЛѪБЪ, ГОСПОДЪ, ГОСТЪ i t. d.

U gdje kojih imade jedne i druge deklinacije, ali se po njoj promieni i rod tako, da su ili ъ-deklinacije i mužkoga roda, ili ь- i ženskoga. N. pr. *bol*, a m., *bol*, i ž.; *svier*, a m. (ponajviše u množini *svjerovi* u N. p.) *svieri*, i ž; *glad*, a m., *glad* i ž.; *kvar*, a m., *kvar*, i ž.; *običaj*, a m., *običaj*, i ž.; *pečat*, a m, *pečat*, i ž.; *rat*, a m., *rat*, i ž. *žuč*, a m., *žuč*, i ž. Da pako u starijih spomenicih imade uspomena starijoj pravilnosti, o tom će se kazati, što gdje dodje, kod pojedinih padeža.

Gdjekoje su rieči danas samo mužkoga roda: *dlan* slov. ДЛАНЬ ž., *jablan* slov. ꙗБЛАНЬ ž., *miš* slov. МЫШЬ ž., *želud* slov. ЖЕЛѪДЬ ž.; nasuprot *narav* ž. a slov. НРАВЪ m. i t. d.

Ženski i-osnovi ostadoše, da zahtjeva glasovnih, sasvim nepromienjeni: dakle *kost* i КОСТЬ, *pamet* i ПАМАТЬ sudaraju se onako, kako *bog* i БОГЪ, *otac* i ОТЬЦЬ.

Mužki u-osnovi pomiešaše se već u slovenskom sa onimi na **a** sredstvom pologlasa ъ, pak odbaciv naš današnji jezik i tu polovicu, odoše one njekošnje u-rieči upravo nevidom. Ona razlika u 5. padežu jedn. da bi se ovamo spadajuće rieči svršivale na u, a druge na e, nije dan danas ograničena na jedine u-osnove, akoprem valja da oni bijahu na ugled.

Kao što smo supinum slovenski na ТЪ pribrojili ženskim u-osnovom, to isto valja i o supinu hrvatskom na **t**: *pisat*, *kupovat*, koji jošte dan danas živi, dočim ga u srbskom zamienio infinitiv na ти

Već u staroslov. jeziku, kako vidjesmo, imade vrlo malo osnova na ъı, odgovarajuć prvotnom û; u današnjem našem jeziku može se kazati, da jih nikako neima. Jerbo *dvie* rieči sliede ь-osnove: *krv* (КРЪВЬ) i *ljubav* (ЛЮБЪВЬ), a sve ostale pridružiše se â-osnovom: *bljuda* (mjesto bljudva), *bradva*, *bukva*, *zaova*, *lokva*, *obrva*, *smokva*, *svekrva*, *tikva*, *crkva*, *jetrva* i t. d. Tako je danas; ali iz starije dobe našega jezika čitamo i ovakovih primjera: *ta creki* **Razv.** 264. *na loki, na veliku smoki* **ib.** 257 [ovdje odgovara **i** slovenskom ъı]; iliti: клетьвь **H.** 21. ваша љубов **П.** 34. *crikav* **Vin.** 54 [ovdje izilazi osnov na вь]. Više će se ovakovih primjera navesti kod pojedinih padeža.

§. 16. Suglasnih osnova na Н mužkih danas u srbsko-hrvatskom jeziku neima; ali rieči: *kamen*, *koren*, *prsten* i t d. neodgovaraju niti slovenskim *ojačenim* osnovom: КАМЕНЬ, КОРЕНЬ, ПРЪСТЕНЬ, već po analogiji svih ostalih mužkih samostava udjoše u ъ-deklinaciju, t. j. medju njekadanje â-osnove; jerbo sudeć po genetivu: *kamena*, *korena*, *prstena*, imao bi jim nominativ slovenski glasiti: КАМЕНЪ, КОРЕНЪ, ПРЪСТЕНЪ i t d. Uz *plamen*, *pramen*, *jačmen* dolazi danas i skraćeno u svih padežih *plam*, *pram*, *jačam*, dočim su reminiscencije starijega jezika ovakova lica: како се камн вали **H** 26 (i upravo ovako u onih spomenicih češće); *u kom je kami drag* **Menč.** 28 i t. d *led i plami* **Čubr.** 6. Pošto se ovdje svršetkom **i** zamjenjuje slov. ъı, a to je opet mjesto ЕН, osnivaju se rečena lica na čisto suglasnom osnovu.

Osnovom na Н srednjega roda imade danas uspomene jedino u nominativu, akuzativu i vokativu jednine; jerbo lica *vrieme*, *pleme* i t d. odgovaraju svojim krajnim e po točnoj zamjeni glasovnoj slovenskomu Ѧ, u kojem nominativu slovenština sačuva osnov ВРѢМЕН, ПЛЕМЕН; nasuprot se genetiv *vremena*, *plemena*, neosniva više na osnovu ВРѢМЕН, već na ВРѢМЕНО, ПЛЕМЕНО, dakle ojačen Н sa ъ (o, â).

Oba spomenuta ρ-osnova jezika slovenskoga sačuvaše se i u našem jeziku: *mati*, *kći* (dći); tako glasi i danas nominativ jednine prema genetivu *matere*, *kćere* (još običnije *kćeri*), ter se osniva na čistom osnovu slovenskom МАТЕР, ДЪШТЕР Medjutim većina ostalih padeža množine, da od rieči *mati* dapače svi, izvode

se od osnova *matera*, *kćera*, sklanjajuć se po *žena:* n. pr. nominativ množine: *matere* **Vin.** 217. *ošće hćere* **ib.** 212, *sini i hćere* **Krk.** 294. *vridne ste tri hćere* **Armalušić**; akuz. *kćere* **Mar. Suz.** dat. *tako činjahte kćeram izraelskim* **Bandul.** 48. i t. d.

§ 17. Suglasnim osnovom slovenskoga jezika na с bješe prigovoreno, da si niesu dosljedni, nego da većina jih može izvadjati svoje padeže takodjer iz neojačenoga osnova na о (skrt. a); taj onamo prigovor postade u nas pravilom za sve dotične osnove u jednini: u današnjem so jeziku negovori *nebo* gen. *nebese* ili *nebesa*, već samo *nebo* gen. *neba* i t. d. Ali u množini imade jošte uspomene njekošnjemu с u ove tri rieči: *nebesa*, *tielesa*, *čudesa*, kano da jim nom. jedn. glasi: *nebeso*, *tieleso*, *čudeso*. — I ovdje valja ipak ona gore spomenuta opazka, da u starijih najpače crkvenih spomenicih niesu riedka od pojedinih padeža onakva lica, koja se osnivaju na suglasnom с-osnovu. N. pr. *s neba* **pist.** 58. = *s nebese* **Miss rom.** i t. d.

Osnovi suglasni srednjega roda na т, slažu se u današnjem našem jeziku sasvim sa onimi na н u tom, što jim se jedini nominativ, akuzativ i vokativ jednine osnivaju na čistom suglasnom н-osnovu, budući da slovenskomu licu жрѣбѧ, тѣлѧ posve točno odgovara hrvatski *ždriebe*, *tele*. Ali već u genetivu razilaze se tako, da njekoč bijaše жрѣбѧте i t. d. a danas je *ždrjebeta*, to će reći, da se u današnjem hrvatskom jeziku ovi padeži osnivaju na *samoglasnom* osnovu poput rieči *selo*, *djelo:* dakle prema genetivu *teleta* glasio bi pravilno nominativ: *teleto*, što dakako nije, ali imade ipak *pseto* gen. *pseta* mjesto: *pse* g. *pseta*.

O padežih.

§. 18. Pokazali smo, šta je *osnov* imena; već samo ovo razmatranje dokaza svakomu očevidno, da, kako ime samostavno u porabi dolazi, *onaki jošte nije* osnov, već da tu valja sa kraja rieči koješta mienjati i *odbijati*, dok se dodje do *čistoga osnova*. Mi bismo dakako imali bili spomenuti, da niti *osnov* rieči jošte nije posljednja, nedjeliva i nerazlučiva sastavina glasova, već se i od njega ponajviše puti mnogo toga obaljuje, dok se dodje do *gologa korena*. N. pr. rieč сынъ protumačismo, da se u svojoj prvini neposredno izvadja iz *osnova* **sûnu**, ali i tu valja jošte odkinuti **nu** kao njeki biljeg prošašća, dok ostanu čista dva glasa **su** sa znamenovanjem: *roditi*, *proizvadjati*. Stroga dakle dosljednost zahtieva ovaj red razmatranja: *koren*, *osnov* i onda *rieč*; nu to tek da smo napomenuli, pobližemu neima ovdje mjesta, pošto i kod osnova niesmo pretresali njihove *tvorbe*, već samo u kratko izbrajali *vrsti*, kakovih imade, nego prelazeć na onu treću stranu, velimo, da se u onom izrazu „*rieč*“ sadržaje za jezikoznanca taj pojam, da mu *rieč* svagda predstavlja jedan koji mu drago padež, i time pomolismo se iz dubine do površja. O *rieči* može dakle biti spomena samo onako, što u izreci dolazi, a što se jedan put čuje *muž*, drugi put *muža*, treći put *mužem* i t. d., to se ravna po onom, u kakovom je ta rieč prema čitavoj izreci *razmjerju* ili *odnošaju*. Zato ćemo za sada kazati, da različiti okrajci, — zovemo jih *padežni dometci* — jedne te iste rieči izrazuju njezine različite odnošaje, a to se u običnom jeziku gramatikalnom zove *rieč sklanjati* kroz *padeže*. Svatko znade, da onih različnih lica, što jih može ime samostavno u izreci na se navući, i negledeć na broj, *više* imade, pa kako i nebi, kad si je moći više razmjerja pomisliti: sravnateljna gramatika odkri za indo-evropski jezik 8 padeža, toliko jih imade u staroindijskom ili sanskritskom jeziku; jezik *slovenski* sačuva jih 7, izgubiv tako zvani ablativ. Ali pitat će se, ako n. pr. padež akuzativ jedan te isti razmjer izrazuje, kažem li ja *ljubim otca* ili *ljubim mater*, kako to, da ipak imade više deklinacija, drugimi riečmi raznolikih nominativa, genetiva i t. d.? Na to odgovara jednakim načinom i razložito umstvovanje o jeziku i historično razglabanje istoga, da *nemože*, da *nebijaše* u padežnih *dometcih* nikakve razlike, nego jedino u *spajanju* osnova sa dometkom da se dogodiše različite promjene, i drugačije da se to dvoje ujedini, gdje se osnov svrši *samoglasom*, drugačije, gdje *suglasom*; opet drugačije, gdje kratkim, gdje li dugim *samoglasom* i t. d. — a to prouzrokova različita lica jednoga te istoga padeža. *Ne dakle u dometcih, nego u osnovih valja razliku praviti i razliku tražiti;* sr. Pott Et. For II. 1. 226. Zato i jesmo gledali, da ponajprije na tanano izvedemo slovenske osnove, a sada ćemo prema onomu motriti pojedine padeže istim redom tako, da kod svakoga počmemo sa samoglasnimi osnovi, pa onda nastavimo sa suglasnimi.

U obće mora se kazati, da je padežne dometke slovenskoga jezika vrlo mučno odabrati, i bez točnoga sravnjivanja sa inim srodstvom skroz neizvedivo, što se dakako ima pripisati ponajviše istoj naravi dometaka: ponajviše bo počimaju samoglasom a dočimaju suglasom, pak se i jedno odbacuje i drugo skraćuje tako na daleko, da na priliku sanskritskomu *as*, *am* i *âm* bez razlikovanja odgovara prosti ъ; i to će se kod pojedinih padeža raztumačiti.

1. Nominativ jednine.

§. 19. U indo-evropskih jezicih imade za nominativ jednine znak padežni **s**: to dokazuje bjelodano sanskritski, grčki, latinski, staro-njemački i litvanski jezik. Njemu

neima u *slovenskom* nigdje ni *traga*, i to po onom jur u uvodu spomenutom stalnom zakonu, da čisto suglasnoga svršetka rieči naš jezik nepodnosi. Zato se u slovenskom jeziku kod *osnova samoglasnih nerazlikuje ništa nominativ od osnova.* U grčkom imade osn. λυκο-, nom. λυκο+ς; u lat. osn. *lupo-*, nom. *lupo*+s (*lupus*), a u sloven. i osnov i nominativ = ВЛЪКЪ; ali tko taj isti jezik nerazmatra o sebi, već imade uvjek pred očima, da je i slovenština član indo-evropskoga srodstva, taj stavlja za naš nominativ ovako pravilo, da u riečih od prilike kano ti ВЛЪКЪ (mužki a-osnovi), СЫНЪ (mužki u-osnovi), ГОСТЬ (mužki i-osnovi), НОШТЬ (ženski i-osnovi) *odpade* u slovenskom nominativu jednine znak padežni s, a krajni (osnovni) samoglasi *oslabe* se, a i u u ъ, i u ь Od u u ъ (latinskim pismom ŭ) neima nego jedan samo skok, ne tako od a do ъ, nego ovdje posreduje glas o — tu istinu osobito liepo posvjedočuje grčki i latinski jezik, sr. L Meyer Vrgl. Gram. I. p. 122, — koji o izlazi na vidjelo u sastavljenicih kanoti вълкодлакъ, богоничъ i t. d.; ovdje onaj o nije nikakav vez, nego osnovni samoglas. Od i u ь (lat. pismom ĭ) prelaz je neposredan, a u svojoj punoći sačuva se onaj osnovni samoglas i u ovakovih sastavljenicih гостиславъ, властиборъ i t. d. Pomislivši na najsrodniju litvanštinu i zatim na najbližu jim susjedu staronjemačku, zaključit ćemo, da se ovim dvojim načinom satre kraj rieči istom ondje njegdje na putovanju i prelazu iz jednoga germanoslovenskoga i po tom litvanoslovenskoga u dva, odnosno tri samostalne jezika: germanski, litvanski, slovenski. Spomenusmo jur kod osnova, kako se u njekih riečih na ь nevalja varati, jer da je ondje iza ь na vidik izostavljen ъ, te bi po pravilu valjalo, da se rieč svršuje na ьъ; u obće čini ь dvoju službu: u riečih цръвь, кость glasio je jamačno u svoje davno doba kao kratak i-glas, a u riečih приятель i t. d. zastupa prejerovani samoglas; da nije tome tako, nebi mogao od водити samostav glasiti ВОЖДЬ nego ВОДЬ, ili opet nebi bio nominativ ҀАТЬ već ҀАШТЬ. Kada dakle ь neima upliva na predjašnji suglas, zastupa sanskritski, grčki i latinski is; kada djeluje, stvarajuć palatale (i ц?) i mekane suglase, odgovara sanskritskomu jas (jus) grč. ιος lat ius.

§. 20. U *našem* jeziku imade već od pamtivieka pravilo, koje bi kod osnova izrečeno, da krajni poluglasi odpadoše, samo što se po primjeru staroslovenskoga jezika piše ь, kakav se običaj sačuva i u jeziku ruskom kod ъ

Inače ostade sve onako, kako bijaše, do jedinoga л, koji došavši iza odbačena ъ na kraj rieči, umekša se u o u *srbskom* (*što*-)*nariečju*, a ostade nepromienjen u (*ča*-)*nariečju hrvatskom*. Zato se sačuva l u spomenicih: *vinodolskom*, *istrijanskom*, *krčkom* i t. d. [*posal* Vin. 446.]; kod starih dalmatinskih (takodjer dubrovačkih) pjesnika i većine drugih spisa sve do u XVIII. viek: *vrtal* Mar. suz. 4. *svital dan* ib. 7. *vesel* Luc. 63 *misal* id. 24; *sabral* Vetr. it. 75. *bil danak* ib. 78. (u izdanju krivo: *bio*); *pakal* pist. 23 *tempal* 18 *niki posal* Armal. Uvod: *Ako nigda ženom biše se posvadil* Armalušić 67; *dobar dil dneva* Glavin. 173. *tempal* Barak. 174. itd. Osobito dubrovačko pjesničtvo jezikom ne *hrvatskim* već *slovinskim*, kako ga zvahu, pišuć, uze jur za rana miešati, kako je stih uztrebao, i ovo i ono: *vidio* Mar. 9. *stvorio* — *velio* 15. [premda inače piše *ča* i kratak genetiv množine] *jine j' ljude prevaria* Armal. 19. *kadno ga j' udria* — *ubia* — *boj bia* 54, pretvara po izgovoru, osobito hercegovačkom o u a. Rekavši da srbsko nariečje mienja л u o, nerazumievasmo spomenike, pisane uplivom slovenskim, što je dakako vrlo neizvjestna opazka, budući da jošte od prošloga vieka, pak sve do Dositeja, imade većina spisa pisana njekom učenom, ali vrlo neukom smjesom, dočim već u XV. vieku nalazimo po gdjekoji krasan u jeziku čisto narodan spomenik. U *Monumenta Serbica* od prof. Miklošića, što mi kod *srbske* polovice našega jezika za temelj služi, našao sam prvi trag spomenutoj promjeni u broju 85. pag. 101. od god. 1332.: КИ ЮЕ ПРЬВО БИО; НЕГОВА ВЛАДАОЦА; ГА САМЬ КѸПИО; tako imade zatim češće n. pr. i u broju 312. od god. 1431.: НИХЬ ДНѠ, КОИ БИ МОГАѠ БИТИ; u Duš Zak. addit. broj 138.: ДА ПЛАТИМЬ ГА, КОИ САМЬ ГА ДАѠ (posve osamljeno). Gledaj *Miklošić* M. broj 478. od godine 1536. list kapetana Mustafe i t. d. Točna dosljednost navede i ostale slučaje na to, da krajni l (л) pretvora u ѡ, a toga imade osobito kod jedne rieči властела, od koje u XV. i XVI. vieku imade genetiva množine na ѡ властеѡ: M. M. broj 328, 347, 365, 372, 383, 394, 395, 439 i t. d.

Abstrakta na st (slov. СТЬ) svršuju sé po mekanu izgovoru načina talijanskoga u dubrovačkih pjesnika i ostalih Dalmatinaca na sám s, odbaciv t, koji se dakako, čim rieč poraste, opet vraća: *slados*, *rados*, *lipos*, *mlados* i t. d.; *dvanes konja*, *dvanes vila* Menč. 27. Osm. II. 90. *isvrsnos* ib. 93 *i na vojsku svitlos poći* Krist. 1. *svieh nemilos* ib. 4. i t. d.

§. 21. Osnovi na a srednjega roda domeću u sansk., grčkom i latinskom jeziku nazal m (ν), što se ponajprije uzima kao znak padeža 4., a onda vele, da je kod srednjorodnih imena, u kojih najmanje života imade, tim istim padežem zastupljen i prvi (Bopp I. §. 152). Ako dakle skrt. nominativu *jugá-m*, grčkom ζυγό-ν, lat. *jugu-m*

odgovara slovenski нго, to ćemo, sjetivši se onoga već poznatoga zakona ob odpadanju krajnih suglasa, kazati za naš jezik ovako: da je u nominativu, akuzativu i vokativu jednine odpao nazal **m** (ili **n**), a preostavši samoglas sanskr. **a**, grčki **o**, lat. **o** (**u**) da u slovenskom neoslabi podpuno u ъ, kao što kod dotičnika mužkih, već ostade na pola puta u о: село, дѣло, орало, вино, сѣно i t. d. Ako imade i nominativa na є: жже, срьдьцє, полє, морє, посълаииє, tomu je uzrok vlastiti zakon glasovni, po kojem za ovimi u primjerih pokazanimi suglasi о prehodi u є; dakle i ovdje se za osnov smatra: *onžo, srŭdico, poljo, morjo, posŭlanijo.* Isti zakon žive i u *srbskom* i *hrvatskom* jeziku dan danas. Ovaj je svršetak takav, da se naravi našega jezika neopire, i zato neima nikakovih u tom razlika medju njekoč i sada, van što ćemo spomenuti, da slovenski svršetak ниє u naših starijih i srednjih spomenicih prelazi u ньє, a odatle izadje danaske sa izbačenim istim ь, ньє = **nje**. Mjesto **nje** imade u hrvatskoj čakavštini, imenito na otoku Krku, i danas jošte, kako A. Mažuranić uči u Kolu 3. 88. (a moj prijatelj Gršković potvrdi mi to isto) nominativ na **ní**. To se može na dva načina tumačiti: ili da već gotov **nje** predje u **ní** — tako iz staročeskoga u novočeski Mikl §. 711 — ili da od podpunoga svršetka ниє, odpadši є onako, kano što gore и, uzbude ниј = **ni**: meni se čini zgodnije ovo drugo, a to zato, što nam historija jezika taj put kaže, koja za naš jezik neveli onako, kako za češki, da je **nje** starije a **ní** mladje. Primjeri na **i**: *v rubani* **Vin.** 90, 421; *maćeni* 211; *ostaneni* 386 [ali u istom spomeniku: *idene* 8?, *obranene* 251, *evanelje* 263, *odgovorene* 350. *za požgane* 403, *maćene* 439]; i *potpreni* **Razv.** 258 (ali *na znane* ib. 236); *ovo je odlučeni* **Krk.** 289; *na pošteni* (u *Arkivu* ima poštenji, što ako je dobro, čitaj: *pošten-ji*) 290; i u *vridjenji piniz* ib. [ali *za saenje* ib. 291]; како ви хтеия **M.** br. 43 (g. 1253.), što je onamo vrlo riedko; *on vino i žito i* **ulj** *imiše* **Mar.** suz. 4. Prelazna lica na ньє: потвердєнье M. p. 39: посланьємь 321; поздравлєньє, оугодьє, почтеньє II 175 i t. d. Napokon na ниє: сиє писаниє одь порогения M. p. 101; до згорения свиета M. 106; повеленю 361 i t. d. *prikazanje (prichazanye)* i *posvećenje (posfechenye)* **pist.** 26 i t. d. *uzrok složenja ovih knjig* **Arm.** 1; *cić spivanja* 3.

§. 22. Ženski **a**-osnovi nepokazuju nigdje ni traga nikakovu znaku padežnomu za ovaj 1. padež, ma jim se zato u sanskritu uvjek, u grčkom većinom samoglas otegnuo. U latinskom jeziku bijaše, kako jur spomenusmo, prije takodjer krajni onaj **a** dugačak, a za kašnje, kako je znano, čini upravo njegova kratkoća razliku od ablativa; u gotskom, litvanskom i *slovenskom* jeziku skratio se bez svakih drugih promjena **â** u **a**: sanskritskomu nominativu *vidhavâ* odgovara slov. вьдова; grčkomu ὀμίχλη, slov. мьгла, lit. *migla*. Suglas **j**, koji veliku silu i veliku važnost imade u jeziku, osobito izvodeć raznovrstne promjene glasovne, bit će i u slovenskom uzrok tomu, što se u nominativu ovamo spadajuće rieči, izvedene na ынꙗ i иꙗ, sa promienjenim а u и, svršuju na ыни, ни. N pr. богыни, господыни, грьдыни, дроугыни, инокыни, кръстиꙗныни, кънагыни, мънихыни, поганыни, рабыни, сестрыни, съсѣдыни i t. d. i mnoga abstrakta: влъгыни, гжстыни, поустыни, свꙗтыни i t. d. na ни: крабии (i крабии), ладии (i ладии) i osobito mnoge rieči na чиꙗ sa nominativom чии (Gled. Mikl. B. d. N. §. 182.): коупьчий, просьчий i t. d. сждий (mjesto сждии) i t. d. Istinabog, da svršetku ни točno odgovara sanskritski **nî** (Bopp III. §. 838.); medjutim tako sva ostala lica padeža slovenskih kako i prispodoba grčkoga *νια* (premetnuto *ινα*), lat. **nia**, gotskoga **inna** dokazuju očevidno, da se ovdje **î** razvio iz **jâ** (**ja**): sr. Pott. Et. For. II. 1. 889.

Naš jezik povraća se svim ostalim padežem za volju, i u nominativu na svršetak **a**, ako li, razumieva se, inače rieč ostade u svom licu nepromienjena. N. pr. *boginja, grdinja, dvorkinja, kneginja, momkinja, robinja, službinja* i t. d.; tako isto i abstrakta: *milostinja, pustinja, svetinja* i t. d.; сждиꙗ = *sudija*, ali *korablja, ladja* sa odbačenim **i**, i primaknutim **ja** uz suglas: slovensk. ладии odgovara što Mažuranić u Kolu spominje *ladi*. Mjesto стрыни kažemo: *strina;* mjesto съсѣдыни prosto: *susjeda;* pa i kod abstrakta mienjamo često **inja** u **ina**, što će reći, da volimo slovenski dometak ина nego li ыниꙗ, te ako u starom jeziku imade dvojako: гжстыни i гжстина, to mi danaske kažemo samo *gustina*, mjesto твръдыни: *tvrdina*, ipak: *tuardigna* **pist.** 56, b; i t. d. Dometka *čija* u nas neima.

§. 23. Nasuprot spomenutoj istovjetnosti i osnova i nominativa kod *samoglasnih* osnova, imade u one, ako baš i riedke, što se **suglasom** svršuju, očevidna nejednakost medju osnovom i 1. padežem, a tomu imade razloga u zakonih glasovnih same slovenštine. I kod suglasnih osnova prisvaja si, u obće govoreć, *nominativ* znak **s**, samo što nepodnose svi jezici u jednakoj mjeri po *dva* suglasa na *svršetcih* rieči. Tako imade za sanskritu pravilo, da sa kraja samo jedan suglas podnosi (Schleicher Vrg. Gram. §. 131.); u grčkom, a jošte većma u latinskom jeziku sačuvaše se gdješto u podpunijoj vjernosti

i *dva* suglasa: n. pr. sanskr. nom. *vâk* (mjesto *vâks*), gr. ὄψ (= ὀπς) i lat. *vox* (= vocs); dà ova će dva drúga voljeti, da osnovni suglas izpred nominativnoga s odbace, ako se nemože oboje sačuvati (Bopp I. §. 138.). Da jedine one vrste bliže razgledamo, kakovih i u slovenštini imade, naime na **n**, **r**, **s**, **t** i **v**, to se u gradjenju nominativa daleko razilaze.

Osnovi na **n** mužkoga roda odbacuju u sanskritskom nominativu ovaj suglas, a otežu onaj samoglas, što izpred njega preostade, ako li bijaše kratak, u dužinu: osn. *açman*, nom. *açmâ* (mjesto *açmans*); u grčkom, ako nebiva onako, da se osnovni **n** izpred nominativnoga **s** izbaci, a samoglas otegne n. pr. μέλᾱς (mjesto μελαν-ς), a to se odbaci ς, pak na uspomenu toga gubitka u *zamjenu otegne* samoglas: n. pr. ποιμήν (mjesto ποιμενς); u latinskom je malo rieči, što bi **n** u nominativu sačuvale, a velika jih ga većina odbaci: n. p. *tibice***n**, *cornice***n**, a *hom***ô**, *serm***ô**. *le***ô** i t. d. (L. Meyer Dekl. 9). U *slovenskom* morao bi ponajprije, da se je dodao, po glasovnih zakonih odpasti znak nominativa **s**; dakle od umišljenoga *kaman+s* ili *kamen+s* ostao bi камен, to je čist osnov, koji se i opet onome zakonu protivi, koji kaže, da na kraju rieči nemože stojati čist suglas, pa će se zato камен promieniti u кама. Pravilo veli doista, *da kada se nadje nazal na kraju rieči, on će se sa prednjim samoglasom slijati u ѫ ili ѧ*; ali камѧ što bi pravilno bilo, neima nigdje, te Miklošić navadja samo jedan jediti primjer корѧ, sve druge ovamo spadajuće rieči — da jih je malo, spomenusmo kod osnova — svršuju se u nominativu na ꙑ; zato nam valja kazati, da je taj ꙑ njeki mladji zamjenik starijega ѧ, kao što zbilja uz akuzativ вѧкꙑ imademo isti padež краѩ, или uz genetiv рѫбꙑ isti padež доушѧ Od slov. камꙑ nesmiju se odružiti litvanski *akmû* — taj je *û* prva potencija od **n**, nalik na ꙑ prema ъ — premda jih nećemo sa Boppom I. §. 92. uzporediti neposredno sa sanskritskim **â**, već uz Schleichera pristati, koji Vrgl. Gr. §. 101. 4 tumači, da je lit. *û* = njekošnji **a** + nazal.

§ 24. Već je gore u §. 23. spomenuto, da se svi dotični osnovi vole ojačiti sa ь (podpunije **i**), pa tako ući u *samoglasne* osnove: камень, пламень, ремень i t. d.; gdje je već osnov tako, ima mu se misliti za nominativ još**ter** dodatak **s**, dakle камень+s, odakle će opet izaći камень, kao što od ношть+s = ношть.

Prema staroslovenskom imao bi i u nas nominativ dotičnih rieči glasiti na dva načina; slovenskomu ꙑ odgovara danas prosti и (i), a kod onoga drugoga načina treba samo, da se izostavi ь. Zbilja imade obojega, nego su nominativi na **i** sasvim stvar riedka: u *srbskih* spomenicih kao reminiscencija iz slovenskoga, pa i to ograničeno na rieč ками: како се ками зали M. 26 [upravo ove rieči mnogo puta kod opisivanja granica i medja]; на просъчениі камн M. 126 i t. d.; u *hrvatskom* niesam takodjer jošte našao nego dva ovakova nominativa **kami** i **plami**: *pritvardji neg kami* **Ant.** 19; *neg' samo kami suh* **ib.** 137; *kremen-kami: led i plami* **Čubr.** 16 (ovako u sliku); *u kom je kamí drag* **Menč.** 28; *jedan kami* **Kaš.** Živ is. 18; *na plami ognjeni zgorile* **Armal.** 61 (može biti i akuzativ množine na **i** od nom. *plam*); *kamika na kami* 52; *do dospitka plami tanak* **Barak.** 151; *i privali kamen' veli* **Miss.** od g. 1483. = *privali kami velik* **pist.** od g. 1586. Osim toga kano da se je slovenski nominativ камꙑ jošte dalje oslabio u камъ, пламꙑ u пламъ i t d. imade u današnjem jeziku *plam, a; pram, a: Saržbe veći plami žežiše bo puka* **Mar.** 10. *Ti nam si bili kam — s koga kad lasne plam* **Barak.** 6.

Tako navodi **Vuk** u riečniku iz Crnegore: *grmen* uz *grm*, a posve tako i *jačam* uz *jačmen*.

Najobičniji je ipak nominativ na **en**, koji svršetak sam sobom može biti i ono, što je slovenski ень, i što енъ; istom genetiv i ostali padeži dokazuju očevidno, da se današnji **en** osniva na slovenskom енъ, dakle da spada u ъ-deklinaciju, premda dotične rieči u slovenskom izlaze na нь: *greben* (гребень), *stepen* (степень), *sršljen* (сръшень), *jelen* (юлень), *kamen* (камень), *koren* (корень), *grumen* i t. d. Ali im. prid. *zelen*, *studen* i t. d. slov. зеленъ, стоуденъ.

§. 25. Osnovi na **n** srednjega roda odbacuju ovaj isti suglas u sansk. nom. onako, kako i kod mužkoga roda, samo što posljednjega samoglasa neotežu: n. pr, Osn. *nâman*, nom. *nâma* (= ime); sravnivši namah latinsku rieč *nome***n**, vidimo, da latinski jezik bijaše vrstan odoljeti krajnomu suglasu; a to isto valja i za jezik grčki, kao što dokazuju nominativi srednjega roda: μέλαν (crno), τέρεν (tanano), ἄρρεν (mužko).

Slovenština drži se ovdje sasvim pravila, te što nije u mužkom rodu, ono se zbude ovdje, pretvarajuć posve po glasovnih zakonih osnov врѣмен u nominativ врѣмѧ. — Buduć da se slovenski ѧ izmjenjnje srbsko-hrvatskim **e**, to će se svi dotičnici samostavni u nas svršivati na **e**, pa tako i jest posve beziznimice. Medjutim taj nominativ nije prema ostalim padežem, koji no niesu iz čistoga suglasnoga osnova izvedeni, već udjoše u našem današnjem jeziku u deklinaciju srednjih a-osnova; pošto dakle medju genetivom *sela* i *vremena* u deklinaciji neima razlike, valjalo bi, da je neima niti

u nominativu, a onda bi glasio 1. padež: *vrjemeno, sjemeno,* ali toga u nas neima. U českom je pako jeziku zbilja deklinacija ovijeh rieči razdvojena, te se kaže nomin. *břímě* gen. *břemene*, ili nominativ *břemeno* gen. *břemena* [sr. Mikl. §. 732. Tomič. §. 70]. Nješto tome prilična imade u našoj rieči *slamen, a* prema slovenskom ЗНАМА, ЗНАМЕНЕ, samo što je ovamo srednjega, onamo mužkoga roda: analogija svih ostalih mužko-rodnih rieči na en, proizvede i ovdje promjenu roda. Protivno pako imade prema slovenskomu СТРЪМЕНЬ ne samo *stremen* (u Gundulića) već i srednjega roda *streme*: zlatno *strime* Barak. 138; svaki *slamen* id. 129. Slov. РАМО i РАМА: srb.-hrv. *ramo* i *rame*, genetiv uvjek samo *ramena*.

Dva osnova slovenska na Р t j. МАТЕР i ДЪШТЕР prave nominativ na ТИ: МАТИ, ДЪШТИ. U grčkom jeziku imade poznatim načinom nominativ *μήτηρ* (osnov *μητερ*) i *θυγάτηρ* (osnov *θυγατερ*), obodvoje sa *otegnutim u zamjenu odpaloga* s samoglasom *ε* u *η*; u latinskom isto tako *mater*. Tiem načinom nadkriljuju ova dva jezika prvobitnošću svojom u nominativu i sanskritu i lito-slovenski jezik; jerbo u sanskriti odpade r onako, kako gore rekosmo za n: *mâtâ* (osn. mâtar), *duhitâ* (osn. duhitar); u slovenskom pako imao bi upravo iza odbačena Р, nominativ glasiti: МАТЕ, ДЪШТЕ ili jošte dalje skraćeno МАТЬ, ДЪШТЬ, kao što u ruskom zbilja imade мать, дочь; ma da se što većma, bi reć, pobudi znaličnost jezikoznanca, glasi nominativ od vremena, koj m neima pametara, uvjek samo МАТИ i ДЪШТИ, što se nesmije odieliti od litvanskog nominativa: *mote* i *dukte*. Bopp nalazi (I. §. 265.) u nominativu ovih i još njekojih rieči, što amo spadaju, podpunu istovjetnost izmedju sanskrite i lito-slovenskoga jezika, na čem dalje gradi hypothezu o najdužoj zajednici i najkašnjoj razdruzi ovih ogranaka indoevropskoga plemena. Čini mi se, da su sasvim temeljite proti tomu primjetbe Schleicherove u Beiträge I. p. 112; a za naš jezik napose bi se reklo, da po ostaloj analogiji slovenskih nominativa nebijaše ništa naručnije nego li iza odbačena Р da se povedu obe rieči za i-deklinacijom, s tom jedinom znamenitošću, što se i neskrati u ı (ь) nego ostade neskraćen, a tomu imade i više primjera.

Taj nominativ nepromieni se u srbskom i hrvatskom jeziku ništa, ako izuzmeš promjene glasovne, da od ДЪШТИ postade ДЕШТИ (*dći*, *kći*, *hći*, *ći*). N. pr. дьщи господина M. 245; *i k sar'rě dešterě* Miss. Rom g. 1483; а своеи кьќери M. 54; кћери ib. 225; а ќере славнога поменутьи M. 251; *Vridne ste tri kchiere* Armal. uvod; *deuet kchierij* ib. 35; *raduyte se kchieri sionske* Bandul. 128; *i kchiere vasse* 127; *uzkrsnutje chiere* Pavlov Makar 138; *chieri ljudske* 174; Nije pravilno, kakono gdješto jezik zape i u nominativu na *mater*, *kćer*: *buduć da ćer obetana mu je za ženu* Pavl. Makar. 6.

§. 26. Osnovi na s, u slovenskom jeziku samo srednjega roda, pridržuju u sanskriti, grčkom i latinskom jeziku u nominativu taj isti osnovni suglas: n. pr. skr. *nabhas* (nominativ i osnov jednak); grč. *νέφος* (osn. *νεφες*) sa ojačenim samoglasom *ε* u *ο*; lat. *genus*, njekoč *genos* (osnov genes) sa potamnjelim o po latinskom načinu u u. Ovdje u sva tri jezika nije onaj krajni s od nominativa, već od osnova; uzmemo li prema tomu slovenski osnov НЕБЕС, to će po vlastitosti domaćoj namah odpasti С, a ostaje НЕБЕ, što da bude u nominativu nepromienjeno, toga nedopusti nikako sva ostala analogija srednjo-rodnih imena slovenskih. Zato će se ovdje onako od prilike, kako gore МАТЕ u МАТИ, pretvoriti НЕБЕ u НЕБО, uzevši si jamačno na ugled srednje a-osnove: ДѢЛО, СЕЛО i t. d.

A to bijaše tim naravnije, što se svi dotični samostavi kao što kod osnova spomenusmo, mogu izvadjati takodjer iz kraćega osnova na a sa odbačenim suglasom s, na primjer i genetiv *neba* odgovara nominativu *nebo*, samo što bi prema tomu sanskritski nominativ glasio *nabha*-m a ne *nabha*s. U današnjem jeziku ove rieči nespadaju više u suglasnu deklinaciju, ali nominativi *nebo, tielo, čudo* ostadoše nepromienjeni, jerbo svi srednjo-rodni samostavi glase u slovenskom na o, za prejerenimi i palatalnimi suglasi e.

Osnovi srednjega roda na Т izvedeni su, kako spomenusmo, svi se dometkom drugoga reda na АТ, o kojem dometku gled. Ztschr. IV. 321 ss., jer pako u nominativu glasovni zakoni zahtievaju, da odpade Т, to taj padež glasi u slov. na А: ТЕЛА i t. d., sasvim nalik na grčki *φέρον* (osn. *φεροντ*-), *τιθέν*. U srbsko-hrvatskom jeziku izmjenjuje se А samoglasom e, pa će se zato i nominativ rečenih samostava svršivati na e: *diete*, *tele*, *pile*, *krme* i t. d. Buduć da su u ostalih padežih ove rieči preskočile iz suglasne u samoglasnu deklinaciju, te se danas neveli gen. *djetete* nego *djeteta*, to bi točnoj dosljednosti za volju imao i nominativ glasiti na *eto*, ali, kako bi gore rečeno, jedini nominativ *pseto* čini se, da se imade tumačiti kano nominativ od osnova ПЬСАТО; nu kad pomislimo, da genetiv uz *pseta* imade i *pseteta*, to je jamačno analogija inih ovakovih rieči, što u genetivu za jednu slovku narastu, zavela jezik, da umetne i ovdje slovku *et*, nepromieniv ipak nominativa *pseto* u *psete*. Jošte je znamenit nom. *drvo*, gen. *drveta* mjesto nomin. *drve*.

Kod osnova bješe sanskritskim na û uzporedjeni slovenski na ꙑ, onamo će se za nominativ *dometnuti* znak s, dakle *svaçrû*: *svaçrû-s*, ovamo pako zahtievaju zakoni slovenskoga glasoslovlja, da se *nedometne* ništa, ili bolje rekuć, da s nominativni *odpadne:* свекꙑ je u slovenskom i osnov i nominativ.

Buduć da u glasovnoj zamjenici slovenskomu ꙑ odgovara naš i, to bi valjalo, da se ove rieči u nas svršuju na i. pa toga i zbilja imade iz starije dobe narieċja *hrvatskoga*: *radui se mati crki* Miss. g. 1483; *ljubi ne zavidit'* ib. *creki* Razv. 264; *loki*, *smoki* ib. 257; i više puta: *ljubi* u dalmatinskih pjesnika rieč neskloniva u znamenovanju: *amata, dilecta*. Mjesto čistoga nominativa voli već slovenski jezik ojačiti osnov sa и, izpred čega se dvoglas ꙑ razkoli na ъв, pak će nominativ glasiti na ъви sa nepokraćenim krajnim samoglasom: светаа цръкви M. 61; црькви твоꙗ своѥ благолѣпїе оукрашаѥть Glasn XIII. 359. 376, ili na ъвь sa pokraćenim и u ь: црькъвь, клетьвь M. 21. Ovdje se obično onaj ь izpred в izpuni u a ili o: *crikav* Vin. 54 57. Ark. II. 310; *v bačav'* Miss. inače бачва П. 149; *ljubav* nalazi se i danas pravilno samo ovako, isto tako samo кръвь, *krv;* prije i любовь П. 34; црьковь duš. 44. Napokon imade i treći način, koji ne samo što danas vlada, već i prije bijaše najobičniji, a to je prema velikoj većini ženskih â-osnova, da i ovdje bude osnov ojačen sa a: *crikva* Razv. 244; локьва M. 95; црьква босаньска П 89; duš. 10: *crikva* Mar. 20: *caerqua* Kaš. Živ. Iskr. 13 i t. d.

U Zagrebu.

V. Jagić.

ŠKOLSKE VĚSTI.

Osnova

na kralj. gimnaziji Zagrebačkoj školske

Razred	Věrouka	Latinski jezik	Gèrčki jezik.	Hèrvatski jezik	Němački jezik
1.	Prevod regensburžkoga velikoga katekizma. Na tědan po 2 ure.	Oblikoslovje najvažnije pravilne sklonitbe i sprege, uvěžbano obostranim prevodom zajedno sa učenjem na pamet pojedinih rěčih polag Dünebiera. Svakih osam danah jedna školna zadaća. 8 urah.	—	Pravilno oblikoslovlje, nauk o prostoj izreci. Čitanje spojeno sa tumačenjem slovnice. Učenje na pamet po čitanci Veberovoj; pismene zadaće. 3 ure.	Nauk o formah, věžbanja u predavanju němač. priměrah s osobitim obzirom na samostavnik i glagolj izpustivši nepravilnosti; učenje rěčih na pamet; čitanje i sastavljanje lagljih izrěkah; školn. i domaće zadaće. 3 ure.
2.	Obredoslovje R. Kat. Cèrkve polag Frencela. Na tědan po 2 ure.	Nauk o formah nepravilnih; acc. c. inf. dionici i abl. absol. po Veberovoj slovnici, věžbanje u čitanki od Schinagela. Zadaće školne i domaće. 8 urah.	—	Nauk o formah s osobitim obzirom na glagolj, po slovnici Mažuraničevoj; čitanka Veberova. Zadaće školne i domaće. 3 ure.	Nauk se o formah dovršuje; slovnica Macunova, čitanka Mozartova I. dio. Věžba u pravopisu, čitanju, govorenju; na pamet se uče manji lagljí komadi. Zadaće školne i domaće. 2 ure.
3.	Prevod manje bibličke pověstnice, i to stari zakon, polag Schumachera. Na tědan po 2 ure.	Nauk o padežih po slovnici Veberovoj; čitala se chrestomathija Hofmannova. Zadaće školne i domaće. 6 urah.	Oblikoslovje po Macunovoj slovnici; izuzamši někoje manje važne iznimke do glagoljah sa pojačanim kořenom sadašnjega vremena. U II. polětju svakih 10 danah 1 zad. 5 urah.	Nauk o padežih i predlozih po skladnji Veberovoj; praktično věžbanje iz čitanke Vebererove. Zadaće žkolne i domaće. 3 ure.	Najvažnije iz tvorbe rěčih, stavačne sveze, stavač. sglobe, periodoslovje. Zapamtjivanje frazah i prispodabljanje istih sa spodobnimi hrvatskimi po Fr. Baueru. Čitanje, tumačenje i učenje na pamet, te predavanje izborita štiva po čitanki Mozartov. II. dio. Zad. šk. i dom. 2 ure.
4.	Prevod bibličke pověstnice novoga zakona, polag Schumachera. Na tědan po 2 ure.	Nauk o vremenih, načinih, dionicih i stihotvorstvu po slovnici Veberovoj, Caesar de bello gall. knj. I. Ovidija izabrane elegije. Zadaće školne i domaće. 6 urah.	Opetovanje pravilnoga oblikoslovja sa svimi važnijimi iznimkami, glagolji na $\mu\iota$ u I. pol.; u II. polagano čitanje iz Chrest. Xenof. tumačeć mimogredce glavnija pravila iz sklad. 4 ure.	Druga polovica iz hrv. skladnje s dodatkom o stihotvorstvu. Čitanje s historičko-philologičkim tumačenjem iz dotične čitanke. 3 ure.	Obilniji razvitak u III. razredu poprimljenoga štiva sa dodatkom obćenit. temeljah němačke metrike. Čitanka Mozartova IV. dio pismena věžbanja kao i u 3. razredu. 2 ure.

predavanja

godine 1862 prama učivu, knjigam i uram.

Zemljopis i povjestnica	Naravopis i Physika	Matematika	Filosofička propedeutika	Broj urah na tèdan.
Topični zemljopis čitave zemlje i najvažnije iz političkog zemljopisa. Risanje sa pismenimi zadaćami. 3 ure.	I. teč. o sisavcih. II. teč. o korastih životinjah i zareznicih — uz Pokornovu knjigu prevedenu po Accurtu za dolnju gimnaziju s upotrebljivanjem dotičnih zbirkah i slikah. 2 ure.	I. tečaj: 3 ure računstvo, pèrve četiri vèrsti sa slomci običnimi i desetičnimi. II. teč.: 2 ure o crtah, kutovih, trokutih i parallelogramih sa njihovimi glavnimi svojstvi. 3 ure.	—	24
Stara povèstnica do 324 po Isusu spojiv s time zemljopis dotičnih zemaljah i vèžbanja u risanju zemljovidah. 3 ure.	I. teč. ptice, dvoživci, ribe, uz Pokornoga. II. teč. biljarstvo uz Pokornoga za dolnju gimn. upotrebljujući bilja po učenicih i učitelju sabrana i bašću gospodarskog družtva. 2 ure.	I. teč.: 2 ure računanje, 1 uru motrivanje Hilardovih tablicah. II. teč.: 1 uru računanje o razmèrih, pravilu trojnom postotičnom računstvu i nauku mèrah — 2 ure o tro i višestranih likovih; produženje sa shodnimi domaćimi i školsk. zadaćami 3 ure.	—	24
Srèdnji vèk s obzirom na najvažnije dogadjaje iz povèstnice austrijskih zemaljah — zemljopis Nèmačke, Francezke, Brittanie i Pyrenejskoga poluotoka. Vèžba u zemljopisnom risanju. 3 ure.	I. teč. Rudoslovje uz Pacelov prevod Pečirke. II. teč. naravoslovje, obča svojstva tèlesah, o izvornih tèlesih (Elementa) — lučbenih pravilih, kipljenju i ponèšto o toplini polag prevoda Smetanove Physike. 2 ure.	I. Četiri vèrsti sa pismeni, uzmnažanje dvočlanika na četvorinu i šestornjak i na na ovom osnovano uzmnažanje posebnih brojevah. Vadjenje četvornoga i šestornjačkoga korena iz posebnih brojevah. II. Pèrvi početci iz nauka o okrugu. Jedno i drugo po Močniku. Shodne školne i pismene zadače. 3 ure.	—	26
Povèstnica novoga vèka do g. 1815. Zemljopis Austrije. Risanje zemljovidah. Pismeni izpit. 3 ure.	I. Strojoslovje (Mekanika). Ravnotežje kapljinah i plinovah. Nauk o zvuku. II. nauk o svètlosti, magnetizmu i munjini. Meteorologia i početa astronomije. Pučkim i odnosno dokučivim načinom po Smetani. 3 ure.	I. Sastavljeni omèri. Mnogovèrstna uporaba sastavljenih omèrah. Lahke jednačbe sa jednom nepoznanicom. II. Stereometria. Po Močniku. 3 ure.	—	26

Osnova

na kralj. gimnaziji Zagrebačkoj školske

Razred	Věronauk	Latinski jezik	Gèrčki jezik	Hèrvatsaki jezik	Němački jezik
5.	Pověstnica predkèrštjanskoga i kèrštjanskoga očitovanja, po Dru. Konr. Martinu. Na tědan 2 ure.	Točke u slovnici, što su se slabije poznavale a osobito nauk o padežih, svratjajuć na Veberovu slovnicu. Čitao se Sallustijev Jugurtha; Ovidijeve metamorphoze po Grysaru; pismeno věžbanje. 6 urah.	Iz Homer. Iliade pěvanja I. i VI. U I. polulětju iz Schenkl. Chrestomathie. Po jednu uru na tědan gèrčka skladnja. Školske i domaće zadaće. 5 urah.	Čitanje iz naravnoga i umětnoga pěsničkoga i prostoga sloga pisalacah novie dobe uz jezično estetično tumačenje po čitanci za gornju gimnaziju dio II. sa ovamo spadajućim glaso- i oblikoslovjem. Domaće i školne pism. zadaće. 3 ure.	Čitanje i tumačenje Mozartove čitanke (I. dio za gornju gimnaziju). Opetovanje metrike, kratak pregled najvažnijih vèrstih pěsničtva. Zadaće školne i domaće. 2 ure.
6.	Katolička dogmatika po Dru. Konr. Martinu. Na tědan 2 ure.	Nauk o latinskom vremenu i načinu, svratjajuć na Veberovu slovnicu. Čitala se Virgilijeva pěvanja u Enejidi I.; II. do st. 350. Livii II. 1—38; pismeno věžbanje. 6 urah.	Iz Homerove Iliade pěvanja II. VI. IX., zatim iz Herodot. pověstnice pers. rata knj. V. c. 1-70. Školne i domaće zadaće. 5 urah.	Izboriti komadi iz XVII. i XVIII. stolětja, naime iz Palmotića, Gjorgjića i njihovih suvremenikah po čitanci za gornju gimnaziju dio I. Domaće i školne pismene zadaće. 3 ure.	Čitanje i tumačenje Mozartove čitanke (II. dio za gornju gimnaziju) s gledišta jezičnoga, književnog i estetičkog. Zadaće školne i domaće. 2 ure.
7.	Katolički moral po Dru. Konradu Martinu. 3 ure.	Sve glavne i manje poznate točke u slovnici. Čitali se govori Ciceronovi pro Milone et pro Archia poëta. Virgilijeva pěvanja u Enejidi: II. od st. 250 i VI. po Hofmannu; pismeno věžbanje. 5 urah.	Demosthenova tri govora olintična u I. polugodištu, u II. polugodištu Odyss. I. VI. 4 ure.	Štivo iz Gundulića i inih pěsnikah i prosaičnih pisalacah XVI. XVII. XVIII. stolětja po čitanci za gornju gimnaziju dio I. Domaće i školne pismene zadaće. 3 ure.	Čitanje i tumačenje Mozartove čitanke (II. dio za gornju gimnaziju) s kratkim pregledom pověstnice němačke knjige od Opitza pa sve do Schillera. Zadaće školne i domaće. 2 ure.
8.	Cèrkvena pověstnica po Dr. Fessleru. Na tědan 3 ure.	U I. pl. Taciti Agricola; u II. iz Horacija. Svaki tědan po jedno věžbanje stilistično u školi. Zadaće po 3 na měsec.	Pomanji dèržavnički govori Demosthenovi; zatim u II. polětju Platon. Gorgias. Školne i domaće zadaće. 5 urah.	Štivo iz Gundulića i inih pisalacah novie književne dobe uz estetično i stvarno razlaganje po čitanki za gornju gimnaziju dio I. i II. Kratak sustavni pregled važnijih proizvodah jezika hrvatskoga. Domaća i školna pismena věžbanja. 3 ure.	Čitanje i tumačenje Mozartove čitanke (II. dio za gornju gimnaziju) uz analitičku esthetiku. Zadaće školne i domaće. 2. ure.

predavanja

godine 1862 prama učivu, knjigam i uram.

Zemljopis i povjestnica	Naravopis i Physika	Matematika	Filosofička propedeutika	Broj urah na tědan
Stara pověstnica do Aleksandra Vel. spojiv s time zemljopis dotičnih zemaljah. 3 ure.	I. Rudoslovje sa Geognosiom uz Fellökera, upotrebljivajući zbirku gimnazijalnu i narodnu. II. Botanika sa Palaeontologiom i geograph. ležištem biljah, upotrebljivajući bilja sabrana i gospod. vèrt polag Šuleka. 2 ure.	I. Brojevni sustav, četiri vèrsti sa pismeni. Uzmnozi i njihovi kořeni. Podpuna nauka o oměrih. II. Planimetria do okruga uključivo po Močniku: 3 ure.	—	26
Pověstnica Alexandra Velikoga i njegovih naslědnikah. Pověstnica Rimljanah do konca staroga věka. Početak srednjega vieka, onda zemljopis pol. Roona I. dio od IV. prostornih odnošajah europejsk. dèržavah do svèršetka. II. dio do Azije. Stari i novi zemljopis Italie. 3 ure.	I. i II. pol. Zoologiu u savezu sa Palaeontolog. i geografičkim obitalištem dotičnih živinah ne samo živućih, nego i domèrlih polag Giebela u hèrvatskom predavanju. 2 ure.	Algebra. Umnažanje, vadjenje korěnah, logaritmi, jednačbe I. stupnja sa jednom i više nepoznanicah. Geom. Stereometria i ravna trigonometria sa domaćimi i školnimi zadaćami. 3 ure.	—	26
I. pol. Srědnji se věk svèršuje. II. pol. Nova pověstnica do konca XVI. stolětja. 3 ure.	I. Uvod u naravoslovje. Sveobći simo spadajući pojmovi. Lučba, Statika, Mekanika. II. Aërostatika, Hydrostatika, Dynamika polag Baumgartnera. 3 ure.	Algebra: četvorinaste jednačbe, postupice, poredboslovje i dvočlanična zasada. Geom. spherička, trigonometria, uporaba algebre na geometriu, analitička geometria sa domaćimi i školnimi zadaćimi. 3 ure.	Čista i uporavljena logika. 2 ure.	27
I. pol. Novi věk do godine 1815. II. pol. Poglavita iz zemljopisa III. dio t. j. Europa. Statistika austrijanske carevine. 3 ure.	Nauk o světlosti, magnetizmu, munjini. Astronomie glavna počela. Načinom znanstveno dokazivajućim po Baumgartneru. 3 ure.	Věžbanje u rěšavanju matematičn. problemah. Opetovanje čitave Mathematike. 1 uru.	Empiričko dušoslovje. 2 ure.	27

Pregled

učiteljah i učevnih urah na tědan.

Broj	Imena	Što je učio?		U kojem razredu?		Koliko urah na tědan?		Opazke	
		I. polug.	II. polug.	I. polug.	II. polug.	I. pol.	II. pol.	I. polug.	II. polug.
1	Veber Adolfo, svetjenik nadbiskupije zagrebačke	latinski	propaedeutiku	5.	7. 8.	6	4	obavlja ravnateljske poslove.	
2	Babukić Věkoslav	hèrvatski němački	hèrvatski němački	5. 6. 7. 8. 3. 4.	5. 6. 7. 8.) 3. 4.)	16	16	razredni 8.	razredni 8.
3	Kiseljak Ivan, dr. filosofije	naravoslovlje računstvo	naravoslovlje računstvo	4. 7. 8. 4. 5. 6.	4. 7. 8. 4. 5. 6.	18	18	—	čuvar prirodoslovne shrane
4	Mažuranić Antun	—	—	—	—	—	—	obavlja ravnateljske poslove u Rěci.	
5	Macun Ivan	—	latinski gèrčki	—	6.) 6, 7.)	—	15	—	razredni 6.
6	Nagel Miroslav, svetjenik nadbisk. zagreb.	věrouku	věrouku latinski	1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.) 2.)	8	16	propovědnik za nižu gimnaziju	razredni 2.
7	Matunci Martin, dr. filosofije, svetjenik nadbisk. zagrebačke	—	—	—	—	—	—	Obavlja ravnateljske poslove u Varaždinu.	
8	Bradaška Franjo	pověstnicu gèrčki propaedeutiku	pověstnicu	1. 4. 6. 8. 4. 8.	1. 2. 4. 6. 8.	18	15	razredni 4. knjižničar.	—
9	Tkalac Jakob, dr. medicine	prirodopis računstvo	prirodopis računstvo	1. 2. 3. 5. 6. 1. 2. 3.	1. 2. 3. 5. 6.) 1. 2.)	19	16	—	čuvar prirodninah.
10	Jurković Ivan	latinski gèrčki propaedeutiku	—	6. 7. 8. 8.	—	18	—	razredni 6.	—

Broj	Imena	Što je učio?		U kojem razredu?		Koliko urah na tědan?		Opazke	
		I. polug.	II. polug.	I. polug.	II. polug.	I. pol.	II. pol.	I. polug.	II. polug.
11	Kořínek Franjo	němački pověstnicu	němački pověstnicu	2. 5. 6. 7. 8. 3. 5. 7.	5. 6. 7. 8. 3. 5. 7.	19	17	razredni 7.	
12	Štibohar Aleksa, svetjenik nadbisk. zagr.	věrouku	věrouku latinski računstvo	5. 6. 7. 8.	5. 6. 7. 8. 7. 3.	9	17	propovědnik za višu gimnaziju.	
13	Jagić Vatroslav	latinski gèrčki	latinski gèrčki	8. 5. 6. 7.	8. 5. 8.	19	15	razredni 5.	razredni 5.
14	Mesek Josip	latinski gèrčki hèrvatski računstvo	latinski gèrčki — računstvo	3. 3. 3. 7. 8.	3. 3. 4. — 7. 8.	18	19	razredni 3.	razredni 3.
15	Gèršković Matej	latinski hèrvatski němački	—	1. 4. 1. 1.	—	19	—	razredni 1.	—
16	Miškatović Josip, svetjenik djakovač. biskupije	latinski hèrvatski pověstnicu	latinski hèrvatski	2. 2. 4. 2.	4. 5. 3. 4. —	17	18	razredni 2.	razredni 4.
17	Bratelj Vasilij	—	latinski hèrvatski němački	—	1. 1. 2. 1. 2.	—	19	—	razredni 2.

Predmeti, koje samo něki učenici uče.

Česki jezik predavao je dvě ure na tědan prof. Fr. Kořínek, a imao je 24 učenika.
Talijanski jezik predavao je 2: polětja dvě ure na tědan Kliment Božić, a imao je 39 upisanih učenikah.
Risanje je dvě ure na tědan učio učitelj realke Dragutin Stark, a imao je 11 učenikah.
Gimnastiku je učio Miroslav Singer, a imao je 36 učenikah, odatle od platjanja oproštjenih 22.
Glasbu je na ovdašnjem javnom zavodu učilo 17 učenikah.

Važnije više naredbe, što su tečajem školske godine 18⁶¹|₆₂ na ovu gimnaziju stigle.

1. Naredba k. naměstničkoga věća 9. Lipnja 1861. br. 2331., da ravnateljstva gimnazijska neuzimaju bez potrebe naměstnih učiteljah.

2. Naredba k. naměstničkoga věća 16. Lipnja 1861. br. 1216., da se rubrike u imenicih za izpit zrelosti izpunjuju hèrvatskim jezikom.

3. Naredba k. naměstničkoga věća 17. Listopada 1861. br. 8256., da se II. dio hèrvatske čitanke za višu gimnaziju čita u 5. 6. razredu, a I. dio u 7. 8.

4. Naredba k. naměstničkoga věća 2. Studenoga 1861. br. 5237., kojom se zabranjuje polaženje sabora.

5. Naredba k. naměstničkoga věća 24. Listopada 1861. br. 6444., da razredni učitelji imaju pod odgovornost paziti na pokućtvo svojih razredah.

6. Naredba k. naměstničkoga věća 31. Listopada 1861. br. 8571., kojom se preporuča atlas k staroj pověstnici od Hinka Kieperta.

7. Naredba k. naměstničkoga věća 10. Studenoga 1861. br. 9127., da se svake godine imaju tri programa poslati neposredno k. dvorskomu dikasteriju.

8. Naredba k. naměstničkoga věća 17. Studenoga 1861. br. 9602. i 22. Ožujka 1862. br. 3699., kojimi se ovoj gimnaziji, dok uztreba, dozvoljuje trinaesta učiteljska sila.

9. Naredba pače odpis k. naměstničkoga věća 19. Studenoga 1861. br. 9744., kojim se javlja, da je na terezijanskoj akademiji u Beču ustrojena učiteljska stolica za hèrvatski jezik.

10. Naredba k. naměstničkoga věća 16. Studenoga 1861. br. 8817., kojim se dozvoljuje dělo: Kratak opis cesarovine austrijanske u obće, i pojedinih njezinih pokrajinah napose, od Ljudevita viteza Heuflera, preveden po Jakovu Užareviću.

11. Naredba k. naměstničkoga věća 23. Studenoga 1861. br. 9782., kojom se odobrava osnova predavanja za g. 1862., i nalaže, da se nazivlje prirodoslovnih znanostih kazuje i tumači učenikom i němački.

12. Naredba k. naměstničkoga věća 8. Prosinca 1861. br. 537., da koncem tekuće godine prestaje službenost Narodnih Novinah i Agramer Zeitunga.

13. Naredba k. naměstničkoga věća 12. Prosinca 1861. br. 10640., da se pošalju prilozi znanstvene struke na londonsku izložbu.

14. Naredba predsědničtva k. naměstničkoga věća 27. Prosinca 1861. br. 1472., da su službeni oglasi ujamčeni i nadalje i u Agramer Zeitungu.

15. Naredba predsědničtva k. naměstničkoga věća 28. Prosinca 1861. br. 1474., kojom se službenost Narodnih Novinah produžuje na pol godine.

16. Naredba k. naměstničkoga věća 24. Sěčnja 1862. br. 708., kojom se nalaže gimnazijskim učiteljem, da učine naknadni izpit.

17. Naredba k. naměstničkoga věća 25. Veljače 1862. br. 1873., da se u višu platju može pomaknuti učitelj, ako i nije svèršio pokusnoga trogodišta.

18. Naredba pače odpis naměstničkoga věća 3. Travnja 1862. br. 4496., kojim se javlja, da su dvě Batasečke zaklade na terezijanskoj akademiji u Beču odredjene samo za sinove Hèrvatske i Slavonije.

19. Naredba k. naměstničkoga věća 13. Travnja 1862. br. 1604., da se sastavi knjiga o starožitnostih gèrčkih i rimskih.

Učevne sbirke.

Različite učevne sbirke umnožene su lětos koje kupnjom, koje pokloni.

Od primarine su se kupile ove knjige: Rěčnik iz književnih starina sèrbskih od D. Daničića. Sveti Sava od Gruića. Bědna Mara od Botića. Věnac uzdanja narodnoga O. Andriji Kačiću Miošiću. Allgemeine- und Handels-Geographie von Klun. Pettermanns Mittheilungen für Geographie. Kaiserthum Oesterreich von Klun. Kratak opis carevine austrijske od Ludovika od Heuflera. Erdbeschreibung von Wilhelm Pütz. Satistik Oesterreichs von Czoernig. Oesterreichs Bevölkerung von Ficker. Aktenstücke zu Geschichte des kroat.-slav. Landtages vom Jahre 1848 von Pejaković. Philosophische Propädeutik von Dr. Robert Zimmermann, II. Auflage. Verhandlungen der zoologisch-botanischen Gesellschaft. Nachträge zu Maly's Enumeratio plantarum von Neilreich. Poggendorf's Annalen der Phisik. Zeitschrift für Gymnasien. Die Hauskommunion der Südslaven von Utěšenović. Izabrana děla od Jurkovića. Jahrbücher für Philologie und Pädagogik von Jahn. Reliefkarte der Schneekoppe. Karte von Oesterreich von Becher. Kiepert Landkarte in Mercators Projection. Kiepert Landkarte der alten Welt. Listovi o Italiji od Tkalčevića. Spisi saborski. — Za sbirku prirodninah nabavilo se okostnicah ježa i žabe, veverica, lubanja, laloka,i uho čověčje.

Pokloni, na kojih se ravnateljstvo ovo što iskrenije zahvaljuje, dobile su se ove stvari: Českà Frazcologije od Jana Šaha. Latinsko-česko-německi slovník od Vácslava Křižka. Latinsko-němačko-hèrvatski rěčnik od Václava Křižka. Fontes rerum austriacarum. Auflösung höherer Gleichungen von Jakob Kulik. Jahrbücher für Metereologie und Magnetismus. Die Denkschriften der kais. Akademie der Wissenschaften. Jahrbuch der geologischen Reichsanstalt. Hauptbericht der Handelskammer für Bukovina, 1862. Die Landkarte von Bukovina.

Pismene zadaće iz hèrvatskoga jezika.

U VIII. razredu.

1. Scribendi recte sapere est et principium et fons (Horatius de arte poetica v. 309).
2. Tko dadè povod k pomisli političkoga iliti dèržavnoga ravnověsja u Evropi; — kakove poslědice povučè za sebom?
3. Uzroci, zašto je latinski jezik obćenitim jezikom učenjakah postao.
4. Rim i Kartago, — Francezska i Englezska. (Prispodoba).
5. Milinje iliti naslada govorničke rěčitosti. (Prevod iz Tacita de oratoribus).
6. Gdě, kada i kako je počeo i svèršio se tridesetogodišnji rat?
7. Koje su okolnosti promicale brodarstvo i tèrgovinu u Feničanah?
8. O znamenitosti pučkih svetkovinah.
9. Pověstnica rimske književnosti počimlje god. 240. pred Isukèrstom sa Livijem Andronikom. (Zadaća izpitna).
10. Epaminonda i Gustav Adolf. (Prispodoba oviuh muževah glede osobnosti, činah i udesah te dělovanja svojega na — i za narod. — Pokusna zadaća za izpit zrělosti).
11. Na čem se osniva slava starih Gèrkah? (Zadaća za izpit zrělosti).

U VII. razredu.

1. Nemo ante mortem beatus. (Prije smèrti nitko blažen).
2. Polovicom VI. věka po Is. bijaše Germania, po svědočbi Jornanda, Slavjaní veoma napučena.
3. Učite se, da podnašate ljude.
4. Žarka ljubav sve nadvlada.
5. Tèrpećim je utěha, što imadu sudrugóvah u nesrěći.
6. Arnulf, car němački od g. 887—899. razbivši Normane, pozove u pomoć Magjare proti veliko-moravskomu vladaru Svatopluku, te tako bude uzrokom propasti sěvero-zapadnoga slavjanskoga carstva, koje razprostiranjem kèrstjanstva pod Cirilom i Metodijem bujno cvětati počě.
7. Budimo dobri pak će odmah bolje biti.
8. Najstarije němačko i slavjansko pučko pěsničtvo.
9. Tèrgovina i obèrtnost u srědnjem věku ili hanza němačko-slavjanska=vendska. (Zadaća izpitna).

U VI. razredu.

1. Sadèržaj pèrvoga pěvanja iz Kristiada Junija Palmotića.
2. Božice stare Grecije: Hera, Cerera, Proserpina i Athena.
3. Razlika izmedju naręčjah jugoslavjanskih.
4. O ljubavi roda i domovine.
5. Neka se razjasne pojmovi: prilično i lazno.
6. Različna znamenovanja Italije i stari puci iste zemlje.
7. Jezik najblagotvornie i najpogubnie udo čověčje.
8. U pověstnici pristaje čověk uz ovoga ili uz onoga; za koga da se mi zauzmemo u punskih ratovih?
9. Nero i Domitian, najokrutniji carevi rimski. (Izpitna zadaća).

U V. razredu.

1. O stilu i rěčitosti u obće.
2. Mojsija, veliki božji zakonoša.
3. Izobraženost starih Indah.
4. Aegida iliti štit. (Opis).
5. Azija ima se smatrati kao zibka čověčanskoga pokolenja i čověčnosti.
6. Najstarie stanovničtvo u Gèrčkoj.
7. Opis praznika svibanjskoga.
8. Kako su Gèrci pisali pověstnicu?
9. Borba labuda i vidre. (Opis. Zadaća izpitna).

Zadaće iz němačkoga jezika.

U V. razredu.

1. Der Nutzen des Reisens. (Abhandlung).
2. Ein Vorfall aus dem Leben Kants (nach mündlicher Erzählung).
3. Das Ende des Polykrates.
4. Die heil. Lanze in Antiochien.

5. König Otokars Untergang.
6. Der Zug des Darius gegen die Skythen.
7. Die Bremer Musikanten.
8. Das goldene Fischlein. (Mährchen nach Puškin).
9. Der Zug des Xerxes.
10. Sokrates, sein Wirken und sein Tod.
11. Alkibiades eine Charakterschilderung.

U VI. razredu.

1. Was verdankt die Welt dem Pfluge?
2. Der Kaufmann ein Verbreiter der Kultur.
3. Wie entstehen Feuersbrünste?
4. Was deutet uns die Glocke an? (Mit Benützung des Schillerschen Liedes von der Glocke).
5. Die Vor- und Nachtheile Italiens.
6. Welche Folgen hatte die Vertreibung der Tarquinier für Rom?
7. Gold und Eisen.
8. Ueber die Verschiedenheit der menschlichen Wohnungen.
9. Tages Arbeit Abends Gäste — Saure Wochen frohe Feste. (Abhandlung).
10. Die Bedeutung der punischen Kriege für Rom.
11. Ueber die deutsche und slavische Völkerwanderung.
12. Wodurch und unter welchen Umständen erhielt Macedonien die Hegemonie in Griechenland?

U VII. razredu.

1. Was der Hellenspont erzählen kann?
2. Der Mensch verglichen mit einem Baume.
3. Lobe den Tag nicht vor dem Abend.
4. Man lebt auf der Welt nur einmal, wie gross ist deren Zahl, die leben auf der Welt einmal nicht einmal. (Rückert. — Abhandlung).
5. Der Gang der römischen Geschichte ist eine aufsteigende und abnehmende Linie.
6. Die Zeitungsleser (ein Charaktergemählde).
7. Die alte Fama ritt auf eiuem Hippogryph
   Mit ihrem Horn ins Land. Ein Heer von Menschen lief
   Der Klatsche nach. Ihr Zug glich einem Donnerwetter.
   Der Nachruhm sass am Weg und liess sie ungegrüsst;
   Sie rief ihm hönisch zu: Was machst du träger Vetter?
   Ich warte hier, sprach er, bis du vorüber bist. (Abhandlung).
8. Es können auch kleine Staaten und Völker berühmt werden.
8. Karl V. und Franz I. Eine historische Parallele.
10. Lässt sich aus den Sagen eines Volkes der Charakter desselben bestimmen?
11. Ursachen des Verfalls der spanischen Monarschie.
12. Vergebens sucht der Mensch des Glückes Quelle weit ausser sich in wilder Lust: in sich trägt er den Himmel und die Hölle und seinen Richter in der Brust. (Abhandlung).

U VIII. razredu.

1. Wie kannn man andern seine Gedanken mittheilen?
2. Was lässt sich zu Gunsten der Denkmäler sagen?

3. Grosses Glück braucht starke Schultern.
4. Ueber verschiedene Bedeutung des Wortes Freiheit.
5. Armut ist die grösste Plage
Reichtum ist das höchste Gut. (Abhandlung).
6. Was gefällt an der Ilias?
7. Die Geschichte eines Hutes. (Eine Erzählung).
8. Ueber das Streben der Menschen sich Reichthümer zu erwerben.
9. Politische Ursachen der schnellen Ausbreitung der Reformation.
10. Epos und Drama. (Parallele).
11. Der Zug der 10,000 Griechen unter Xenophon und seine Bedeutung in der Geschichte des Alterthums.
12. Warum wird Alexandern der Name des Grossen beigelegt?
13. (Maturitätsaufgabe).

Ljetopis gimnazije.

Školska se je godina započela 1. Listopada običnim načinom: zazvanjem duha svetoga i velikom misom; zakoni su se školski pročitali i protumačili 5. Listopada.

U učiteljskom se je sboru ovo proměnilo: Učitelja jezikoslovne struke, Ivana Macuna, preměstili su 17. Studenoga iz ljubljanske na ovu gimnaziju, a V. Jagića imenovali pravim učiteljem. Učitelja jezikoslovne struke, Janka Jurkovića imenovaše 20. Ožujka pravim dvorskim koncepistom. Naměstni učitelj jezikoslovne struke, Matej Gèršković podje 1. Ožujka u Prag, da položi učiteljski izpit. Za naměstnoga učitelja město Gèrškovića uzeo se je 7. Ožujka bivši pravnik, Vasilija Bratelj.

Dne 4. Listopada proslavi se godovni dan Nj. Veličanstva cara i kralja našega svetčanom službom božjom u gimnazijskoj cèrkvi, poslě koje podje sav učiteljski sbor u pèrvostolnu cèrkvu na veliku službu božju.

Dne 19. Studenoga proslavi se godovno Njez. Veličanstva, kraljice naše, svetčanom službom božjom u gimnazijskoj cèrkvi; toga dana nije bilo predavanjah.

Pèrvo polětje savèrši se 1. Ožujka 1862. děljenjem svědočbah. Drugo se polětje poče 7. Ožujka. Česte proměne učiteljah otegotiše znatno sustavna predavanja. Učitelji su čeŝtje bolovali, ali mladež je bila ponajviše zdrava. Dopust na više danah nije se dao nijednomu učitelju, osim Bradaški od 1. do 31. Sèrpnja.

Posěti svojimi udostoji ovu gimnaziju prečastni g. kanonik, Gjuro Muzler, nadbiskupski pověrenik, polazeć i predavanja i službu božju.

Pověrenikom gimnazijskim imenova se i lětos velečastni gospodin Matija Mesić, profesor akademički, koji je rukovodio izpite zrělosti.

Služba božja.

Mladež je gimnazijska bila svakoga dana pri sv. misi, osim několiko danah stroge zime. Po neděljah i drugih svetcih dèržala se je propověd posebe dolnjoj, a posebe gornjoj gimnaziji; misa pako bila je zajednička; po istih danah dèržala se je i večernica.

Dva su se dana osobito proslavila: sv. Katarine i sv. Alojzije.

Svetu izpověd i pričest obavila je mladež pet putah: 25. Listopada, 20. Prosinca, 14. Travnja, 6. Lipnja i 28. Sèrpnja. Povèrh toga obavila je mladež pod nadzorom učiteljah i druge cèrkvene obrede, kano obhode itd. — Pri sv. misah i drugih prilikah izvadjao je dobri broj učenikah gimnazijskih, podučavanih u pěvanju na ovděšnjem glasbenom javnom zavodu razne kompozicije, dà i cěle mise tolikom věštinom i ugladjenoštju, da je to milje dělovalo znatno i na pobožnost ostale mladeži; čega radi očituje se ovim navedenomu zavodu što veća zahvalnost.

Uspěh izpitah zrělosti na koncu godine 1861.

Na koncu prošle godine podvèrže se izpitu zrělosti 23 učenika: 14 javnih, a 9 privatnih, od kojih je samo 1 stekao svědočbu zrělosti s odlikom, a ostali su samo zrělimi proglašeni.

Od ovih polazi 7 prava, 9 bogoslovje, 2 lěčničtvo, 3 učiteljstvo gimnazijsko, 2 stupiše u službu.

Polugodišnji izpiti na koncu godine.

Pismeni su se izpiti obavili do 6. Sèrpnja; 7. su se započeli ustmeni izpiti, koji su trajali do 27. Pismeni se izpiti zrělosti obaviše od 7. do 12 Sèrpnja, a ustmeni od 31. Sèrpnja do 3. Kolovoza.

Družtvo za podupiranje siromašnih učenikah.

Družtvo ovo, koje od 24. Travnja 1854. postoji, broji dosta članovah; ima glavnicu od 2995 for. a. vr., osim godišnjih prinesakah od članovah. Knjigami i zemljovidi podupèrlo se je ove godine 111 učenikah; pet učenikah dobilo je oděću i obuće; a više njih lěkovah, koje jim je badava prepisao čověkoljubni učitelj gimnazijski, Dr. Jakob Tkalec.

Na ovih čověkoljubnih darovih zahvaljuje se što življe predsědničtvo dužtva u ime potrebne mladeži svim podupirateljem, osobito pako preuzvišenomu g. banu, baronu Josipu Šokčeviću, koji je jur lanjske godine ovomu družtvo milostivu poklonio 300 for. u razteretnicah.

Broj učenikah:

U razredu	Upisano početkom školske godine	Od ovih je					Bijaše jih koncem prošle škol. god.	Dakle prema prošloj godini:	
		pristupilo iz nižega u ovaj razred	opetovalo taj isti razred	pristupilo od inuda	izostalo preko škols. god.	ima jih sada		+	—
I.	63	—	8	55	4	59	62	—	3
II.	58	51	4	3	3	55	61	—	6
III.	55	48	4	3	5	50	50	—	—
IV.	44	39	3	2	3	41	34	7	—
V.	51	28	3	20	4	47	51	—	4
VI.	45	41	—	4	2	43	35	8	—
VII.	17	15	—	2	2	15	18	—	3
VIII.	18	17	—	1	1	17	14	3	—
Ukupno	351	239	22	90	24	327	325	2	—

Od ovih bijaše:

U razredu	Po věri: rimo-katolikah	Po věri: gërčko-katokah	Po věri: pravoslavnih	Po věri: izraelitjanah	Po redu: përvi red s odlikom	Po redu: përvi red	Po redu: drugi red	Po redu: tretji red	neizpitanih	stipendistah	školarine oproštjenih	pitomacah sirotišta	pitomacah gërčko-katoličkoga sěmeništa
I.	59	—	—	—	9	30	14	6	—	3*	45	—	—
II.	50	3	1	1	7	29	13	6	—	4	37	—	2
III.	41	3	5	1	8	35	5	—	2	1	37	—	3
IV.	39	1	1	—	7	28	4	—	2	6	27	7	1
V.	44	2	1	—	7	31	9	—	—	3	44	21	2
VI.	41	1	1	—	7	27	6	—	3	3	42	14	3
VII.	12	1	2	—	1	11	3	—	—	3	9	—	—
VIII.	15	—	—	2	3	14	—	—	—	6	7	—	—
Ukupno	301	11	11	4	49	204	55	12	7	29	248	42	11

*) Od ovih devet uživa posebnu podporu od 1394 forinte a. vr., ostali su pitomci kralj. odhranilišta.

Dobrovoljni darovi, poděljeni medju mladež.

Uzoriti gosp. kardinal, Juraj Haulik, po običaju 50 for. za knjige věroučne medju mladež. Preuzvišeni g. ban, barun Josip Šokčević 50 for. za knjige medju mladež. — Ovamo idu: preuzvišeni g. biskup djakovački, Josip Juraj Strossmayer i presvětli g. posvetjeni biskup Ivan Kralj, od kojih je svaki pa razne potrebe mladeži uručio ovomu ravnateljstvu 100 for. o kojih će ovo ravnateljstvo putem javnih listovah u svoje vrěme točan račun obělodaniti. — Na svih se ovih darovih kr. ravnateljstvo u ime mladeži što uljudnije zahvaljuje.

Razredba učenikah.

VIII. razred.

1. MARKOVIĆ FRANJO.
2. NEMIČIĆ MILAN.
3. ŠRABEC ARMIN.
4. Bresztyenszky Škender.
5. Gregorčić Hinko.
6. Turelly Josip.
7. Bresslauer Vilim.
8. Cèrlenjak Vilim.
9. Femen Tito.
10. Steiner Maksimilian.
11. Šmid Miroslav.
12. Poturičić Ivan.
13. Veber Armin.
14. Branny Petar.
15. Cèrnković Nikola.
16. Pavić Dragutin.
17. Drofenik Franjo.

VII. razred.

1. SPEVEC KRUNOSLAV.
2. Heinz Dragutin.
3. Zec Mihail.
4. Birač Pavao.
5. Cuculić Vladislav.
6. Divković Mirko.
7. Šuljok Šandor.
8. Kos Josip.
9. Theodorović Franjo.
10. Kontak Gjuro.
11. Radić Ivan.
12. Fabiani Rudolf.
13. Vuković Blagorod.
14. Rac Mávro.
15. Lipuš Dragutin.

VI. razred.

1. GAJ VELIMIR.
2. KUDER IVAN.
3. HADVIG MIRKO.
4. ROHAK MIRKO.
5. ULSES SLAVOLJUB.
6. POSILOVIĆ MIJO.
7. BURSIĆ STĚPAN.
8. Lisac Ivan.
9. Petak Josip.
10. Ilić Kato.
11. Kojkić Franjo.
12. Crkvenac Miroslav.
13. Franić Josip.
14. Papić Franjo.
15. Takać Petar.
16. Planer Stěpan.
17. Vujčić Marko.
18. Fèrkić Žiga.
19. Sočnić Ivan.
20. Slama Gjuro.
21. Bělak Albert.
22. Repar Nikola.
23. Klofutar Albert.
24. Gospočić Stanko.
25. Vuščić Škender.
26. Homotarić Nikola.
27. Šniderčić Ferdo.
28. Körbler Konrad.
29. Chlup Vojtěch.
30. Rukavina Ivan.
31. Bučar Otmar.
32. Makar Janko.
33. Sakač Dioniz.
34. Martinković Radoslav.
35. Hassek Cezar.
36. Mudrinić Petar.

37. Gjurkan Škender.
38. Pavlović Věkoslav.
39. Setinski Makso.
40. Miladin Stěpan.

V. razred.

1. STEPINAC MATIJA.
2. STARČEVIĆ DAVID.
3. RIEGER JOSIP.
4. TREŠČEC GJURO.
5. OŽANIĆ PETAR.
6. FERRIĆ VĚKOSLAV.
7. BECIĆ FERDO.
8. Peroković Martin.
9. Malić Vladimir.
10. Barać Franjo.
11. Mihinić Martin.
12. Keserić Nikola.
13. Kovačević Nikola.
14. Lerman Josip.
15. Šušlje Ivan.
16. Leber Pavao.
17. Celinić Franjo.
18. Jagić Dragutin.
19. Jakševać Vid.
20. Lončarević Makso.
21. Novotny Věkoslav.
22. Kranjčić Stěpan.
23. Borošić Stěpan.
24. Benko Franjo.
25. Tubić Faustin.
26. Štefanec Matija.
27. Klaić Věkoslav.
28. Martinčić Ivan.
29. Lukančić Krunoslav.
30. Kotur Stevo.
31. Kostial Josip.
32. Hanak Osvaldo.
33. Cagarić Ivan.
34. Miljan Josip.
35. Tominec Gjuro.
36. Rušnov Adolfo.
37. Raslavić Janko.
38. Domitrek Dragutin.
39. Rajniš Oto.
40. Ivkanec Tomislav.
41. Ružička Julij.
42. Mačečević Miroslav.
43. Uzorinac Vladimir.
44. Šmekal Hugo.
45. Veber Ljudevit.
46. Tukec Matija.
47. Söjtöry Irineo.

IV. razred.

1. JAKOVINA IVAN.
2. TKALČIĆ MIJO.
3. AMRUŠ MILAN.
4. ŠTETTNER MIRKO.
5. VRBANIĆ FRANJO.
6. KOŠIČEK AUGUSTO.
7. HEINZ FRANJO.
8. Prelog Mijo.
9. Arnold Franjo.
10. Herceg Julio.
11. Muhić Vladimir.
12. Došen Josip.
13. Zrinović Marko.
14. Kengjelić Martin.
15. Mrazović Ladislav.
16. Šrabec Oto.
17. Zahar Ivan.
18. Vencl Vatroslav.
19. Petrić Petar.
20. Gjurgjević Petar.
21. Forko Josip.
22. Borković Vatroslav.
23. Milić Mijo.
24. Folnegović Franjo.
25. Škvorc Ivan.
26. Sieber Stěpan.
27. Šaj Dragutin.
28. Magyar Gjuro.
29. Gogolja Ivan.
30. Zagozda Stěpan.
31. Vidović Josip.
32. Tolvajčić Pavao.
33. Kramarić Miroslav.
34. Krpan Mijo.
35. Štivić Antun.
36. Kuzmjak Antun.
37. Bletschneider Milan.
38. Jakopović Vladimir.
39. Labaš Alberto.

III. razred.

1. ČAKANIĆ IVAN.
2. BINTER ANTUN.
3. NOVAKOVIĆ TOMO.
4. ZORIČIĆ MILOVAN.
5. HADVIG GJURO.
6. NOVAK ANTUN.
7. PELEŠ GJURO.
8. KAVIĆ LAVOSLAV.
9. Herzel Antun.
10. Burcar Tomo.
11. Boić Ivan.
12. Ostoić Vladimir.
13. Tomašić Blaž.
14. Gaj Svetoslav.
15. Krajačić Mato.
16. Magovac Tadija.
17. Petrović Šimun.
18. Fabijanec Ivan.
19. Valenteković Stěpan.
20. Sorko Slavoljub.
21. Kuzmić Gavro.
22. Ferkić Mirko.
23. Kukuljević Milutin.
24. Miloević Ivan.
25. Lentulaj Milko.
26. Modić Stěpan.
27. Vrabčević Stěpan.
28. Šparhakel Jukundo.
29. Šauf Škender.
30. Uzorinac Milan.
31. Košier Božidar.
32. Jakovina Mijo.
33. Gogolja Dragutin.
34. Petriček Vilko.
35. Šipušić Josip.
36. Körbler Ferdo.
37. Čavrak Škender.
38. Ban Josip.
39. Kunek Mijo.
40. Jakopović Bogdan.
41. Lalić Cvětoslav.
42. Jordanić Ivan.
43. Tunković Ivan.
44. Petrović Franjo.
45. Eichner Adolf.
46. Vukotić Ivan.
47. Kapetanović Ivan.
48. Stunković Matija.

II. razred.

1. PEERC FERDO.
2. GARAPIĆ PETAR.
3. ŠPIŠIĆ MIRKO.
4. VALLA FRANJO.
5. KOVAČIĆ MARTIN.
6. BANIĆ IVAN.
7. RADIĆ MARKO.
8. Benko Tomo.
9. Špeciari Franjo.
10. Basariček Stěpan.
11. Veinkof Stěpan.
12. Latković Tomo.
13. Maršić Mio.
14. Šloser Milan.
15. Kosovac Stěpan.
16. Kèrsnik Imbro.
17. Kiš Věkoslav.
18. Kundek Andria.
19. Herrnheiser Žiga.
20. Forko Ivan.
21. Kociančić Milan.
22. Ostoić Milan.
23. Ružička Ivan.
24. Egersdorfer Škender.
25. Reizner Ljudevit.
26. Domjanić Milivoj.
27. Varjačić Stěpan.
28. Španović Tomo.
29. Bišćan Josip.
30. Kèrnc Ivan.
31. Piškorec Gjuro.
32. Ivanuš Franjo.
33. Kolenc Škender.
34. Kavić Ljudevit.
35. Hefele Ferdo.
36. Popović Mijo.
37. Jordanić Nikola.
38. Labaš Ivan.
39. Vuksanović Nikola.
40. Mihok Ferdo.
41. Methudy Makso.
42. Zagozda Janko.
43. Štauduar Vladimir.
44. Gavlikovski Stěpan.
45. Majcen Dragutin.
46. Ožegović Josip.
47. Folnegović Dragutin.
48. Pavčec Martin.

49. Švagel Gjuro.
50. Jaciov Slavoljub.
51. Janzon Stěpan.
52. Kišan Makso.
53. Jambrečak Miroslav.
54. Župančić Franjo.
55. Vihnal Stanko.

I. razred.

1. POSILOVIĆ STĚPAN.
2. VOJAKOVIĆ FRANJO.
3. RAČKI FRANJO.
4. ŠMIDT DRAGUTIN.
5. TYSOVSKI BOŽIDAR.
6. DOLOVČAK MLADEN.
7. HOIĆ IVAN.
8. HESKI VINKO.
9. CUCULIĆ MILORAD.
10. Marčić Makso.
11. Lukačević Tomo.
12. Tompić Vladislav.
13. Kušan Dragutin.
14. Brodski Ljudevit.
15. Petranović Nikola.
16. Puzar Mijo.
17. Mondekar Mirko.
18. Mrse Stěpan.
19. Bučar Gejza.
20. Korpar Josip.
21. Malvić Franjo.
22. Crnetić Janko.
23. Kos Nikola.
24. Valentinelli Pavao.
25. Farkaš Lavin.
26. Jarček Franjo.
27. Banvic Pavao.
28. Fučkan Tomo.
29. Bolfan Ivan.
30. Albrecht Dragutin.
31. Veber Josip.
32. Šantek Nikola.
33. Sorg Josip.
34. Golojuh Vatroslav.
35. Drkos Antun.
36. Ferić Kamilo.
37. Vojaček Ivan.
38. Kiseljak Vladimir.
39. Smodek Krešimir.
40. Mihelić Josip.
41. Kranjčec Stěpan.
42. Festetić Kornelij.
43. Modić Mirko.
44. Jež Stěpan.
45. Ivanišević Ivan.
46. Doljan Janko.
47. Klofutar Maksimilijan.
48. Gjuričić Miroslav.
49. Hofer Stěpan.
50. Stepić Ladislav.
51. Klofutar Julij.
52. Brkić Jaromir.
53. Tkalčić Lavoslav.
54. Fink Josip.
55. Ninković Stěpan.
56. Rues Josip.
57. Beděković Tomo.
58. Bastalić Mirko.
59. Vranić Šandor.

Buduća školska godina počimlje 1. Listopada 1862.

U Zagrebu koncem sèrpnja 1862.

Kr. ravnateljstvo.

Adolfo Veber.

